

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ

Rozvojová pomoc České republiky Iráku
Czech Development Aid to Iraq

Student: Hana Ondrúšová
Vedoucí bakalářské práce: Ing. Tichá Michaela, Ph.D.

Ostrava 2013

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra národohospodářská

Zadání bakalářské práce

Student: **Hana Ondrůšová**
Studijní program: B6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor: 6202R027 Národní hospodářství
Téma: Rozvojová pomoc České republiky Iráku
Czech Development Aid to Iraq

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Teorie ekonomického rozvoje
 3. Globální řešení rozvojové pomoci
 4. Rozvojová pomoc České republiky Iráku
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce
Seznam příloh
Přílohy

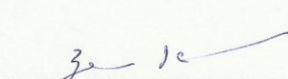
Seznam doporučené odborné literatury:

KHALID, Ahmed. Historie a perspektivy rozvoje spolupráce mezi ČR a Irákem. *Working Papers Fakulty mezinárodních vztahů VŠE*. 2011, č. 10, 22 s. ISSN 1802-6591.
PONÍŽILOVÁ, Martina. *Stručná historie států – Irák*. Praha: Libri, 2011. ISBN 978-80-7277-478-4.
VARADZIN, František et al. *Ekonomický rozvoj a růst*. Praha: Professional Publishing, 2004. ISBN 80-86419-61-4.

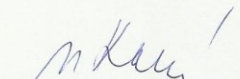
Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Michaela Tichá, Ph.D.**

Datum zadání: 23.11.2012
Datum odevzdání: 10.05.2013

doc. Ing. Zuzana Kučerová, Ph.D.
vedoucí katedry

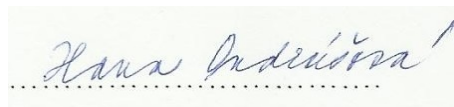

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma “Rozvojová pomoc České republiky Iráku“ vypracovala samostatně. Veškerou použitou literaturu a podkladové materiály uvádím v přiloženém seznamu literatury.

V Ostravě dne 10. 5. 2013

A rectangular box containing a handwritten signature in blue ink. The signature is written in a cursive style and appears to read "Hana Indráčková". Below the signature is a dotted line.

Podpis

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucí své bakalářské práce paní Ing. Michaele Tiché, Ph.D za její trpělivost, ochotu a užitečné rady, které mi byly přínosem při psaní bakalářské práce.

Obsah:

1	ÚVOD.....	5
2	TEORIE EKONOMICKÉHO ROZVOJE.....	7
2.1	ROZDÍLY V EKONOMICKÉ ÚROVNI ZEMÍ	7
2.2	VÝVOJ TEORIÍ EKONOMICKÉHO ROZVOJE	8
2.3	MOŽNOSTI MĚŘENÍ EKONOMICKÉHO ROZVOJE	9
2.4	MODELÝ EKONOMICKÉHO RŮSTU	9
2.4.1	<i>Keynesiánský model růstu</i>	<i>9</i>
2.4.2	<i>Solowův a Swanův neoklasický model růstu</i>	<i>10</i>
2.4.3	<i>Nová teorie růstu.....</i>	<i>11</i>
2.5	MEZINÁRODNÍ OBCHOD	11
2.5.1	<i>Důvody vzniku mezinárodního obchodu</i>	<i>12</i>
2.5.2	<i>Teorie mezinárodního obchodu</i>	<i>12</i>
2.5.1	<i>Mezinárodní obchod a rozvojové země.</i>	<i>14</i>
3	GLOBÁLNÍ ŘEŠENÍ ROZVOJOVÉ POMOCI	16
3.1	ROZVOJOVÁ POMOC.....	17
3.1.1	<i>Realizace rozvojové pomoci</i>	<i>18</i>
3.1.2	<i>Formy rozvojové pomoci</i>	<i>20</i>
3.1.3	<i>Millenium Development Goals</i>	<i>21</i>
3.2	POLITICKÁ A EKONOMICKÁ SITUACE IRÁKU.....	26
3.3	ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE EVROPSKÉ UNIE S IRÁKEM	31
3.3.1	<i>Provádění evropské rozvojové politiky</i>	<i>32</i>
3.3.2	<i>Instituce a právní subjekty řídící rozvojovou politiku EU.....</i>	<i>32</i>
3.3.3	<i>Rozvojová pomoc EU Iráku v číslech.....</i>	<i>34</i>
3.4	ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ S IRÁKEM.....	37
3.4.1	<i>Rozvojová pomoc UNIDO Iráku v číslech</i>	<i>38</i>
4	ROZVOJOVÁ POMOC ČESKÉ REPUBLIKY IRÁKU	40
4.1	ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE ČR S IRÁKEM.....	41
4.1.1	<i>Obchod mezi ČR a Irákem.....</i>	<i>44</i>
4.1.2	<i>Rozvojová pomoc Iráku.....</i>	<i>45</i>

4.1.3	<i>Rozvojové prostředky pro Irák.....</i>	47
5	ZÁVĚR.....	52
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	54
	SEZNAM ZKRATEK	58
	SEZNAM GRAFŮ, TABULEK	
	PROHLÁŠENÍ O VYUŽITÍ VÝSLEDKŮ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	
	SEZNAM PŘÍLOH	
	PŘÍLOHY	

1 Úvod

Rozvoj byl během 60. let spojován s ekonomickým růstem, kterého dosahovaly tržní ekonomiky západních zemí. Tento ekonomický růst byl považován za cestu, která měla přivodit blahobyt i pro země méně rozvinuté. Země, které prošly úspěšným ekonomickým růstem, jsou označovány za státy rozvinuté. Země, kde ekonomický růst ještě probíhá, označujeme jako rozvojové. V rozvojových zemích je kladen důraz na aplikaci technologických a vědeckých znalostí, přesun finančních aktiv z rozvinutých zemí, které by měly vyřešit problémy ve většině rozvojových zemí. Obecně panovala shoda, že rozvojové země musejí projít stejným vývojem od tradiční společnosti ke společnosti industriální, kterým prošla západní Evropa a USA, přestože v 60. letech rozvojové země některými technologickými změnami prošly (př. zemědělství – „zelená revoluce“) neprokázal se předpoklad, že prostý růst HDP automaticky přivodí růst životní úrovně v rozvojových zemích.

Nerovnost mezi bohatými a chudými zeměmi se však za poslední desetiletí prohloubila. S ohledem na tuto stále se prohlubující propast reagovali autoři z rozvojových zemí teorií závislosti neboli teorií jádra a periférie, která vycházela z analýzy situace v rozvojových zemích. Tato teorie tvrdí, že zaostalost jedné části světa je důsledkem rozvoje jiné části světa. Část světa nazývaná periférie (např. bývalé kolonie) je ekonomicky a politicky závislá na jádru (bývalé koloniální mocnosti). Proto jsou různé části světa navzájem závislé, zejména ekonomicky skrze fungování světového kapitalistického systému.

Od 90. let až do současnosti se v ekonomickém rozvoji uplatňují mnohé koncepce prostřednictvím různých institucí v různé míře.

Česká republika je poměrně ekonomicky rozvinutá země, která se snaží zapojit do řešení globálních problémů prostřednictvím rozvojové spolupráce. Česká republika poskytuje rozvojovou pomoc bilaterálně i multilaterálně. Česká republika navázala na rozvojovou pomoc, která probíhala již v Československu před rokem 1989. Tato pomoc byla ovlivněna především studenou válkou. Československá rozvojová pomoc měla podobu hmotné pomoci (dodávání potravin, léků, náradí atd.), technické pomoci (vysílání odborníků a přijímání stážistů). Československo poskytovalo mnoho dalších prostředků rozvojové pomoci.

Po roce 1989 byl program rozvojové pomoci utlumen. Tento útlum skončil vstupem do Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj. Nyní jsou prioritními zeměmi rozvojové pomoci České republiky takové země, které byly vybrány na základě kritérií, jako jsou sociální vazby a kontakty na rozvojové země, které přijímaly rozvojovou pomoc od Československa (spojenci východního bloku). Dále jsou pro Českou republiku důležité tzv. „země přednostního zájmu zahraniční politiky České republiky“. Jsou to především ty země, které mají předpoklad jisté přenositelnosti zkušeností České republiky. Jednou z takových zemí je Irák.

Cílem bakalářské práce je zhodnocení rozvojové pomoci České republiky Iráku.

K uskutečnění cíle byl vybrán Irák, který patří již několik desítek let do programu rozvojové pomoci České republiky. V bakalářské práci je použita metoda deskriptivní a komparativní analýzy.

2 Teorie ekonomického rozvoje

Hospodářský rozvoj a růst je v ekonomické výkonnosti národů velmi důležitý pro vývoj moderní ekonomické vědy. Studium ekonomického růstu a rozvoje může být dosaženo vysvětlení, proč některé země hospodářsky rostou a jiné nikoli a vedou ke zkoumání příčin ekonomického růstu.

2.1 Rozdíly v ekonomické úrovni zemí

V současné době jsou velké rozdíly v příjmech na obyvatele a výstup na jednoho pracovníka v jednotlivých zemích. Země, které se nacházejí na vrcholu ve světových příjmech na obyvatele, jsou až třicetkrát bohatší než země, které se nacházejí ve světových příjmech na dně pyramidy. Největší rozdíly v příjmech na obyvatele jsou vidět mezi vyspělými zeměmi jako je např. USA, Kanada, Dánsko a zeměmi chudými např. subsaharská Afrika, Čad, Etiopie atd. (Acemoglu, 2009).

Například hrubý domácí produkt (HDP) na jednoho obyvatele činilo v roce 2011 ve Spojených státech 48 112 USD, v Kanadě 50 345 USD, v Dánsku 59 852 USD. V mnoha zemích je HDP na obyvatele mnohem nižší: Mexiko 10 047 USD, Čína 5 445 USD, Indie 1 489 USD, Nigérie 1 502 USD, Čad 823 USD, Etiopie 357 USD pro rok 2011 (The World Bank, 2013).

Propast mezi chudými a vyspělými zeměmi se zvýšila mezi lety 1960 až 2000, kdy došlo k relativně velkému zvýšení počtu relativně bohatých zemí, zatímco mnoho zemí zůstává stále chudých. Tato skutečnost je někdy označována jako „stratifikační fenomén“, který znamená, že některé země se středními příjmy se v roce 1960 zařadily k zemím s vysokými příjmy, zatímco jiné země udržují své střední příjmy nebo dokonce dochází k ochuzení těchto příjmů (Acemoglu, 2009).

Klíčové rozdíly mezi chudými a bohatými zeměmi jsou zejména rozdíly v ekonomické výkonnosti mezi zeměmi, vnitrostátní rozdílné politiky a instituce.

Vysoká úroveň příjmů odráží vysoké standardy např. na bydlení, prestiž atd., ale stejný svazek spotřeby neznamená, že všichni jednotlivci budou šťastní. Proto když porovnáváme bohaté moderní země se zeměmi méně rozvinutými či chudými, jsou nejvýraznější rozdíly v kvalitě života, životní úrovni a zdraví. Existuje tedy vzájemný vztah mezi příjmy na obyvatele, spotřebou na obyvatele a průměrnou délkou života, těmito aspekty můžeme také měřit jednotlivé rozdíly (Acemoglu, 2009).

Pochopení toho, proč jsou některé země tak bohaté, zatímco jiné jsou velmi chudé, patří k nejvýznamnějším a nejdůležitějším výzvám, protože rozdíly v příjmech mají velké důsledky v jednotlivých ekonomikách zemí (Acemoglu, 2009).

2.2 Vývoj teorií ekonomického rozvoje

Během 18. – 19. století došlo ke zformulování tří základních koncepcí ekonomického rozvoje.

První koncepce hovoří o „dokonalé idealitě“. Tento pojem lze chápat jako snahu člověka přizpůsobit stávající nedokonalý svět k ideálnímu, dokonalému světu. V ekonomickém pojetí znamená ideální svět ideální tržní mechanismus, kdy postupným vývojem dochází k přibližování se ideálnímu mechanismu (Varadzin, 2004).

Druhá koncepce hovoří o ekonomickém rozvoji jako o imanentní (vnitřní) vlastnosti ekonomické reality. Jde o snahu přenést vývoj o teorii přírody na vývoj ekonomiky. Ekonomický rozvoj je pouhým střídáním historických systémů, jejichž funkčnost trvá pouze dočasně (Varadzin, 2004).

Třetí koncepce popírá existenci vývoje. Žádný vývoj neexistuje, je to pouze nahodilý pohyb, do kterého se někdo snaží zavést představu vývoje. Je založena na teorii změn v kruhu. Po nějakém nápadu přichází rozmach a po dosažení vrcholu přichází nevyhnutelný zánik (Varadzin, 2004).

Problémem teorie rozvoje může být hodnocení ekonomického systému a uspořádání tohoto systému. Na teorii rozvoje existuje mnoho názorů, jedním takovým je, že lidský subjekt dodává změnám určitou hodnotu. Rozvoj je tedy něco, co souvisí s hodnotami (Varadzin, 2004).

Dalším názorem je, že existují strukturálně genetická kritéria rozvoje. Rozvoj je postup systémů od jednoduchosti ke složitosti, to co je složitější je i vývojově lepší. Pokud se něco vyvíjí z nižšího na vyšší stupeň, existuje zde jistá opakovatelnost mezi dvěma stupni. Tento proces lze i obrátit tedy vývoj od vyššího (složitějšího) k nižšímu (Varadzin, 2004).

Základní otázkou, která během vývoje teorií ekonomického rozvoje nastala, je jak poměřit nějakou ekonomiku dané země při zdůraznění specifík a jedinečnosti v průběhu vývoje historie této země. K tomuto měření mohou být využity jak nástroje kvalitativní, tak i kvantitativní, ale základním pravidlem je, že to musí být ukazatele jednoduché, jako

jsou např. HDP na obyvatele, index lidského rozvoje (HDI) nebo index lidské chudoby (HPI). Zmíněné ukazatele mohou být doplněny dalšími, jako je např. korupce, správa a řízení atd. Tyto ukazatele jsou nezbytné pro změření rozvoje v dané zemi, nicméně nepostihují všechny aspekty rozvojových zemí, protože to není docela dobře možné. Ukazatele jsou hlavně ekonomické a sociální a tak neukazují dynamiku rozvoje (Adamcová, Němečková, 2009).

2.3 Možnosti měření ekonomického rozvoje

Mezi nejčastěji užívané ukazatele pro porovnání ekonomické úrovně mezi zeměmi patří hrubý domácí produkt (HDP) a hrubý národní produkt (HNP). Pomocí hrubého domácího produktu je zjišťována hodnota veškerého zboží a služeb, které jsou vyrobeny na území daného státu v daném roce. Pomocí hrubého národního produktu, je měřena hodnota zboží a služeb vyrobených občany daného státu bez ohledu na území. Při měření ekonomické úrovně zemí je HDP a HNP udáváno na osobu a je zohledněna kupní síla (různé cenové hladiny v různých zemích). Tyto ukazatele jsou používány zejména proto, že je relativně snadné je zjistit a porozumět jim. Jejich nevýhodou je, že nezahrnují ekonomiku neformální, sociální a politické aspekty rozvoje či aspekty kulturní a environmentální (Člověk v tísni, 2011).

Především z těchto důvodů vytvořil Rozvojový program OSN ukazatel Index lidského rozvoje (Human Development Index – HDI). Tento ukazatel zahrnuje ekonomické, sociální aspekty rozvoje a je zaměřen spíše na člověka a jeho uspokojování základních potřeb (Člověk v tísni, 2011).

2.4 Modely ekonomického růstu

Ekonomická teorie je formulována řadou modelů, které různě vysvětlují význam jednotlivých zdrojů růstu a zkoumají jednotlivé aspekty hospodářského růstu.

2.4.1 Keynesiánský model růstu

Zakladatelem keynesiánství byl John Maynard Keynes, profesor na Cambridgeské univerzitě. Základním dílem pro vznik keynesiánství se stalo dílo J. M. Keynese *Obecná teorie zaměstnanosti, úroku a peněz*. Na základě keynesiánského modelu bylo upuštěno od tzv. „neviditelné ruky trhu“ k „viditelné ruce státu“. To znamená snahu, stabilizovat tržní ekonomiku pomocí státního intervencionistu (zejména měnová a rozpočtová politika), který byl doplněn stabilizační hospodářskou politikou, která byla zaměřena na zajištění plné zaměstnanosti.

Na Keynesově teorii byl založen Harrodův model růstu. V tomto modelu je tempo růstu vyjádřeno jako přírůstek národního důchodu v určitém období k velikosti národního důchodu v období předešlém. Harrod uvažuje tři typy růstu jako je skutečné tempo růstu, přirozené tempo růstu, zaručené tempo růstu, které jsou v optimálním stavu totožné. Harrodův model vyjadřuje nutnost státních zásahů, protože ekonomika není sama schopna zajistit podmínky, které by sladily přirozené, skutečné a zaručené tempo růstu (Holman, 1999).

2.4.2 Solowův a Swanův neoklasický model růstu

Solow na rozdíl od Harroda viděl kapitalistický ekonomický systém jako stabilní (Kotlán, 2001).

Předpoklady Solowova modelu:

- 1) uzavřená ekonomika,
- 2) plná zaměstnanost,
- 3) pružné mzdy a ceny,
- 4) vychází z neoklasické produkční funkce.

Každá ekonomika se dostane do stavu, ve kterém výstup na jednoho pracovníka nemůže už dále růst, protože mezní produkt kapitálu klesá. Tento stav, kdy každá další dodatečná jednotka na jednoho pracovníka, nemá žádný efekt, nazýváme stálý stav (Kotlán, 2001).

Další investice budou mít efekt, jen když poroste pracovní síla daným tempem nebo pokud poroste technický pokrok, který bude zvětšovat práci. Dalším důvodem kdy budou mít investice efekt je možnost, že budou sloužit jako náhrada znehodnoceného kapitálu (Kotlán, 2001).

Stálého stavu je možno dosáhnout tehdy, když se skutečné investice rovnají udržovacím investicím (úspory i investice zaopatří to, že vybavenost pracovníka změnou kapitálu neklesá). Pokud se skutečné a udržovací investice na pracovníka liší, např. skutečné investice jsou větší, pak je ekonomika nucena pomocí vyrovnávacích mechanismů zvýšit práci pro pracovníka. Pokud jsou skutečné investice nižší než investice udržovací, pak dochází k tomu, že vybavenost pracovníka kapitálem je příliš velká (Kotlán, 2001).

Optimálním řešením je stálý stav, protože nedochází k žádným tlakům na změnu vybavenosti pracovníka kapitálem a tedy ani k tlakům na investice. Stálý stav je možný zejména proto, že na ekonomiku působí automatické vyrovnávací mechanismy.

Vysoká míra úspor vytvoří předpoklady pro růst vybavenosti práce kapitálem a nenulové a vysoké tempo růstu technického pokroku umožní potřebné předpoklady pro hospodářský růst ale i pro konvergenci země k zemím nejbohatším (Kotlán, 2001).

2.4.3 Nová teorie růstu

Nová teorie růstu je rozlišována na dvě části. První částí je snaha doplnit a modernizovat neoklasický růstový model a to zaměřením na pojetí a měření kapitálu (fyzického i lidského). Podle této teorie obsahuje ekonomický růst externality z lidského kapitálu a přenášení znalostí mezi účastníky výroby (Varadzin, 2004).

Druhou částí je explicitní zahrnutí výzkumu a vývoje a nedokonalé konkurence do modelového rámce. Tzn., že technologický pokrok je výsledkem vývoje a výzkumu a technologický pokrok a ekonomický růst jsou výsledkem konkurenčního systému (Varadzin, 2004).

2.5 Mezinárodní obchod

Mezinárodní obchod je směna zboží nebo služeb mezi výrobcí a spotřebiteli nějakého státu v rámci globálního hospodářství, kdy směnné relace jsou prováděny přes hranice těchto států.

Podle teorie mezinárodního obchodu můžeme rozdělit ekonomické subjekty do určitých skupin například podle odvětví, výroby nebo spotřeby. V oblasti mezinárodního obchodu se pohybují zejména makroekonomické veličiny (domácí produkt, exportní výkonnost, pracovní síla, kapitál).

Teorie mezinárodního obchodu se zabývá:

- efektivní alokací výrobních zdrojů a jejich využíváním v rámci celosvětových možností,
- redistribuováním důchodů a bohatství v závislosti na obchodování mezi zeměmi (kdo obchodem získá a kdo ztratí),
- růstem domácí ekonomiky,
- mechanismem fungování trhu,
- institucionálním rámcem dané země a jeho vlivem na mezinárodní obchod.

2.5.1 Důvody vzniku mezinárodního obchodu

Hlavním důvodem vzniku mezinárodního obchodu je různorodost podmínek. Každá země je vybavena přírodními zdroji, má jiné klimatické podmínky a jiné geografické rozložení. Klimatické a přírodní podmínky určují možnosti výroby dané země. Špatné klimatické a přírodní podmínky nebo nedostatek surovinových zdrojů mohou činit výrobek nákladným nebo nekvalitním. Kromě klimatických a přírodních podmínek se každá země odlišuje také možnostmi kvality a schopností lidských zdrojů, vzdělaností obyvatelstva a jejich produktivitou (Šťastný, 2004).

Dalším důvodem mohou být rostoucí výnosy z rozsahu. Pokud se země specializuje na výrobu určitého statku, ke kterému má dostatek jak přírodních tak lidských zdrojů, může vyrábět ve velkém, a tím dojde k úsporám z rozsahu. Průměrné výrobní náklady se zvyšováním objemu výroby klesají (Šťastný, 2004).

Dále můžeme uvést rozdíly ve spotřebitelských preferencích. Jednotlivý obyvatelé států mají odlišné preference ve spotřebě.

Dalším důvodem může být konflikt mezi spotřebou a výrobou, kdy výrobce není schopen uspokojit požadavky sám pro sebe jako spotřebitele. Proto je pro zemi výhodnější, když obchoduje s jinými zeměmi, než kdyby si všechny statky, které potřebuje, vyráběla sama (Šťastný, 2004).

2.5.2 Teorie mezinárodního obchodu

Teorie mezinárodního obchodu je výsledkem dlouholetého vývoje ekonomického myšlení. Tato kapitola pojednává o teorii merkantilismu, klasické ekonomické teorii a teorii neoklasické.

Merkantilistické ekonomické myšlení je časováno od 16. Století do poloviny 18. století. Hlavní zásadou podle merkantilistů je množství zlata a drahých kovů v zemi (tím je určeno bohatství země), aktivní platební bilance zahraničního obchodu (důraz je kladen na větší vývoz než dovoz). Růstu bohatství je možno dosáhnout formou přísné státní regulace zahraničního obchodu, pohybu peněz, výroby, spotřeby. Merkantilisté chápali mezinárodní obchod jako „hru s nulovým součtem“ což znamená, že pokud je mezinárodní obchod pro jednu zemi přínosem, musí být pro druhou zemi ztrátou (Josef Pipek, 1996).

Nejrazantněji prosazovali merkantilismus v jeho počátcích bullionisté. Bullionisté požadovali naprostý zákaz vývozu drahých kovů. Časem však zákaz vývozu drahých kovů přestal být prosazován a pozdější bullionisté, jejichž hlavním představitelem byl Thomas

Mun, tvrdili, že k bohatnutí země stačí kladná aktivní bilance jako celek. Tím byl umožněn neomezený vývoz i dovoz, kde podstatný byl výsledek jako celek.

Merkantilismus měl však jeden velký nedostatek, se kterým později přišel David Hume, a to kvantitativní teorií peněz. Kvantitativní teorie peněz znamená, že velký nárůst objemu drahých kovů v ekonomice způsobuje růst cenové hladiny a později vede i ke ztrátě cenové konkurenceschopnosti domácích výrobců. Podle Davida Huma bylo tedy dlouhodobé udržování aktivní platební bilance nemožné a škodlivé (Kalínská, 2010).

Významní představitelé **klasické ekonomické teorie** Adam Smith a David Ricardo, kritizovali merkantilismus. Na rozdíl od merkantilistů představitelé klasické ekonomické teorie tvrdili, že zahraniční obchod je zdrojem růstu bohatství a to pro obě strany obchodu. Dochází tak k produktivnějšímu využití výrobních zdrojů a tím zvýšení výroby, která je zdrojem růstu národního bohatství (Pipek, 1996).

Adam Smith v rámci **teorie absolutních výhod** tvrdí, že země by se měla soustředit na produkci takových výrobků, které může vyrobit s nižšími náklady než jiné země. Tyto výrobky pak bude vyvážet do zemí, ze kterých bude naopak dovážet takové výrobky, které tyto země dokážou vyrobit s nižšími náklady, než ona dovážející země. Předpokladem fungování této teorie je uvažování jednoho výrobního faktoru, tzv. pracovní teorie hodnoty (hodnota výrobku je určena množstvím práce, která je použita při jeho výrobě). Dalším předpokladem je existence dokonalé konkurence a neexistence dopravních nákladů.

David Ricardo pracoval na **teorii komparativních výhod**, kterou poprvé uveřejnil v roce 1817 ve své knize Zásady politické ekonomie a zdanění. Teorie komparativních výhod se snaží odstranit chyby v teorii absolutních výhod. Hlavním nedostatkem teorie absolutních výhod je to, že nepočítá s tím, že některá země nemusí mít vůbec žádnou absolutní výhodu. To znamená, že žádný produkt nedokáže vyrábět nejlevněji a tedy všechny potřebné produkty musí dovážet. Podle teorie komparativních výhod se však země s neexistencí absolutních výhod oplatí zapojení do mezinárodního obchodu, a to za podmínky, že jedna země může vyrábět všechny produkty s nejnižšími náklady než druhá země. Jednoduše řečeno teorie komparativních výhod předpokládá, že země je v některých oborech produktivnější než jiné země (Kalínská a kol., 2010).

Neoklasická ekonomie je datována v období 19. až 20. století. Neoklasická ekonomie některými svými předpoklady navazuje na klasickou ekonomii, nově však rozpracovává nástroje ekonomické analýzy. Neoklasičtí ekonomové jsou velkými odpůrci

státních zásahů, trhy se podle nich sami očišťují a spějí k rovnováze. Pokud je trh v nerovnováze je to podle neoklasiků vinou státních zásahů.

Neoklasikové na rozdíl od klasiků vycházejí z poptávky, která je hlavním aktérem mezinárodního obchodu (Pipek, 1996).

2.5.1 Mezinárodní obchod a rozvojové země.

1) **Teorie relevantní pro země na mimořádně nízkém stupni rozvoje.** Země na mimořádně nízkém stupni rozvoje jsou takové země, které mají málo rozlišenou vývozní strukturu, velký objem nekvalifikované pracovní síly, duální strukturu hospodářství, jsou neschopné vyrábět meziprodukty. Elastická nabídka těchto zemí se dostává do konfliktu s málo elastickou světovou poptávkou, země se nacházejí pod hranicí produkčních možností. Za takových podmínek nemůže docházet k akumulaci kapitálu ani k investicím. Podle teorie „vent-for-surplus“ je pro tyto země mezinárodní obchod uvolněním nevyužitých výrobních faktorů, kterých má daná země nadbytek díky nedostatečné domácí poptávce nebo nedostatkem kapitálu pro jejich další užití. Pokud se takové země zapojí do zahraničního obchodu, hrozí jim, že jejich ekonomický růst bude závislý na růstu světové poptávky po primárních surovinách, které budou vyvážet. Jestliže by pak příjmy z tohoto obchodu byly využívány pouze určitou skupinou lidí na nákupy luxusního zboží či převedeny do zahraničí, byl by pro zemi přínos ze zapojení do zahraničního obchodu minimální.

Pokud země chce mít přínos z mezinárodního obchodu, je nutné, aby si sama země zajistila podíl na příjmech z vývozu komodit, teprve pak může docházet k akumulaci kapitálu pro další rozvoj země.

2) **Teorie relevantní pro země na nízkém stupni ekonomického rozvoje.** Jedná se o země, které již vyčerpaly všechny nevyužité rezervy a nachází se na hranici svých produkčních možností. Tato teorie tvrdí, že pokud se země zaměří na své produkty, u kterých mají komparativní výhody, může s rostoucí poptávkou¹ ve světě po této komoditě docházet ke zvýšení HDP tato situace je bohužel možná i naopak. Pokud bude země vyvážet hlavně komodity, o které není v řadách jejího obyvatelstva zájem, může mít velké přínosy ze zahraničního obchodu, vývoj takového obchodu je však velmi závislý na vývoji světové poptávky po daných komoditách.

¹ Tato poptávka musí růst rychleji než obyvatelstvo.

3) **Teorie relevantní pro země na vyšším stupni ekonomického rozvoje.**

Takové země mají domácí průmyslovou výrobu, poptávka po vývozech ze země je elastická, je v ní částečná nezaměstnanost a moderní technologie jsou volně dostupné pro všechny. Zapojení těchto zemí do mezinárodního obchodu má příznivý vliv na jejich ekonomický růst. U těchto zemí je důležitější než ekonomické teoretické přínosy vyplývající z teorií mezinárodního obchodu, sledovat jak zapojení takových zemí ovlivňuje technologický rozvoj.

Na závěr je nutné říci, že vliv mezinárodního obchodu na ekonomický růst rozvojových zemí bude ještě velmi dlouho diskutován, protože je zapotřebí rozlišovat jednotlivé stupně ekonomické rozvinutosti zemí (Adamcová, Němečková, 2009).

3 Globální řešení rozvojové pomoci

Rozvojové země se neustále ekonomicky vzdalují od vyspělých ekonomik. Tato neustále se prohlubující mezera mezi rozvojovým a vyspělým světem je doprovázena chudobou, vysokým tempem růstu populace, negramotností, podvýživou a zhoršováním životního prostředí. Tato skutečnost vyžaduje stále větší závislost na zahraniční rozvojové pomoci, která by měla dospět ke snížení chudoby, k trvale udržitelnému rozvoji, vyšší účasti obyvatelstva na rozhodování a snížení populačního růstu (Majerová, 2008).

Začátek globalizace je datován do roku 1973, ve kterém došlo ke zrušení závislosti na dolaru jako na světové nejsilnější měně a je používán systém plovoucích kurzů - volná směnitelnost měn, která je regulována jejich vzájemnou kupní silou (Mezřický, 2011).

Globalizace je spontánní, neregulovaný proces, který vede ke stále naléhavější integraci zemí v jediném ekonomickém systému tržního hospodářství (Mezřický, 2011).

V roce 1973 dochází k obrovskému rozkvětu mezinárodní spolupráce, k boomu podnikatelských vztahů přes hranice států, dochází k integraci výrobních a finančních aktivit a institucí, vznikají nadnárodní společnosti a to bez ohledu na hranice států. Tyto procesy způsobily vzájemnou ekonomickou závislost zemí v celosvětovém měřítku (Mezřický, 2011).

V současné době žijí v extrémní chudobě desítky miliónu lidí nejen z rozvojových zemí ale i ze zemí rozvinutých a to i přesto, že v druhé polovině 20. století svět jako celek velmi zbohatl. Chudobu jako takovou je možné rozlišit na chudobu absolutní a relativní (Mezřický, 2011).

Absolutní chudoba znamená podle definice Světové banky „absolutní zhoršování postavení nejnižších důchodových skupin obyvatelstva, jako životní situaci, která je charakterizována podvýživou, negramotností a nemocemi, vymykající se jakékoli definici lidských podmínek důstojného života“. Hranice chudoby je 1,25 USD/osobu/den, této hranice nedosáhne asi jedna miliarda lidí ve světě. Podle odhadů světové banky se bude počet absolutně chudých lidí snižovat ve všech regionech mimo subsaharskou Afriku (Mezřický, 2011).

Relativní chudoba je stav relativního nedostatečného uspokojení, které je důležité pro fyzické či psychické uspokojení jednotlivce. Je to vlastně neschopnost účastnit se společenského života a žít na úrovni, která je běžná pro danou společnost. Jinými slovy

relativní chudoba znamená nedostatek příjmů, které jsou potřebné k plnohodnotnému životu a k rozvíjení tvůrčího potenciálu člověka (Mezřický, 2011).

3.1 Rozvojová pomoc

Rozvojová pomoc je obecně definována jako souhrn politických kroků vůči zemím, které z důvodů politických, geografických, historických začaly zaostávat za vývojem zemí rozvinutých. Rozvojová pomoc bývá zaměřována na zlepšení ekonomických i sociálních podmínek a na přiblížení ekonomické úrovně a životního standardu k zemím rozvinutým (Majerová, 2008).

Ekonomové obvykle používají definici, že rozvojová pomoc je jakýkoli tok kapitálu nebo veřejných financí ve formě různých výpůjček a grantů do zemí rozvojových.

Tyto země musí splňovat dvě kritéria:

- 1) poskytovaný finanční kapitál nemá z pohledu dárce komerční využití,
- 2) u půjček jde o kapitál, který je zvýhodněný jako např. nižší úroková míra, doba splatnosti, doba odkladu by měly být výhodnější než za normálních podmínek (Halaxa, 2013).

Oficiální rozvojová pomoc (ODA) definuje rozvojovou pomoc jako složku transferů do rozvojových zemí a institucí, které jsou poskytovány pouze oficiálními institucemi (vlády států, místní vlády či jejich výkonnostní orgány).

Každá transakce podle ODA musí splňovat následující kritéria:

- 1) rozvojová pomoc je poskytnuta za účelem podpory ekonomického růstu a rozvoje či blahobytu v rozvojových zemích,
- 2) rozvojová pomoc nesmí mít komerční využití a musí obsahovat účelový příspěvek, který tvoří minimálně 25 % (Halaxa, 2013).

Hlavní příčinou rostoucí potřeby rozvojové pomoci je zejména globalizace, která zapříčiňuje postupné propojování jednotlivých zemí a světadílů a nárůst informací pro obyvatele vyspělých států o životě lidí v méně vyspělých státech (Halaxa, 2013).

Rozvojová pomoc se během času měnila a vyvíjela. V 60. letech 20. století např. byla rozvojová pomoc zaměřena hlavně na podporu ekonomického růstu a na využití vědeckotechnických poznatků, to ale v mnoha rozvojových zemích přispívalo k prohlubování vnitřní nerovnováhy a nedocházelo tak ke zlepšování hospodářských či životních podmínek obyvatelstva v dané zemi. Během 70. let 20. století byl kladen důraz

nejen na ekonomické a sociální podmínky, ale začaly být brány v potaz otázky životního prostředí či využití přírodních zdrojů. V osmdesátých letech 20. století došlo ke zpomalení růstu a zhoršení strukturální situace, protože stagnovala celá světová ekonomika a tato situace se velmi rychle přenesla i do rozvojových zemí. V 90. letech 20. století globalizace spolu s liberalizací vyústila v rozšiřování výroby, obchodu a mezinárodního pohybu kapitálu. Na straně rozvojových zemí však docházelo k vytváření nejistých podmínek z důvodu vzniku poruch a krizí. Ke konci devadesátých let však dosahoval HDP v rozvojových zemích kolem 4%, což bylo kladně hodnoceno, protože tempa růstu byla vyšší než ve vyspělých státech (Majerová, 2008).

Rozvojovou pomoc považují někteří za moderní formu neokolonialismu, jiní za prostředek k vytváření podmínek pro trvale udržitelný rozvoj. Efektivita rozvojové pomoci je proto nejdiskutovanějším tématem, zejména v otázkách hospodářského růstu rozvojových zemí díky rozvojové pomoci (Halaxa, 2013).

3.1.1 Realizace rozvojové pomoci

Ve většině zemí zajišťuje zahraniční pomoc **rozvojová agentura**, která bývá z pravidla nezávislá (oddělena od státu) nebo částečně nezávislá. V různých zemích se náplň rozvojové agentury liší. V některých zemích je rozvojová agentura součástí ministerstva, v jiných zemích je jí udělen právní statut nezávislé instituce (stát ji může kontrolovat prostřednictvím účasti ve statutárních orgánech). Rozvojová agentura řeší bilaterální programy, částečně se podílí i na multilaterálních případech spolupráce. O své činnosti pravidelně překládá zprávy státním orgánům (Halaxa, 2013).

Dalšími aktéry v rozvinutých zemích mohou být poradní orgány ministra, rady pro rozvojovou spolupráci a podobné instituce. Do takovýchto institucí bývají ve většině případů dosazováni odborníci, státní úředníci a zástupci nevládních organizací a firem. Tyto orgány slouží především při vytváření koncepce rozvojové pomoci pro konkrétní zemi a dohlíží na její zefektivňování (Halaxa, 2013).

V současné době se na rozvojové pomoci podílejí nejen velké nadnárodní společnosti a různá integrační seskupení, ale hlavně mezinárodní instituce. Jedná se především o Organizaci spojených národů (OSN), Světovou banku a Organizaci pro hospodářskou spolupráci a rozvoj - OECD (Halaxa, 2013).

Organizace spojených národů se snaží řešit rozvojovou pomoc prostřednictvím Rozvojového programu OSN, který nabízí poradenství v oblasti rozvoje, pomáhá

s organizací institucí, které jsou nezbytné pro ekonomický růst a řeší problémy jakou je zavádění demokracie v nedemokratických státech, boj proti chudobě, ochrana životního prostředí, obnova hospodářství po válečných konfliktech a živelných pohromách atd. Většina finančních prostředků ze zdrojů OSN plyne prostřednictvím 166 poboček na celém světě. Další rozvojová pomoc je definována v tzv. cílech tisíciletí, o kterých bude dále zmínka (Halaxa, 2013).

Cíle tisíciletí slouží jako vzor pro provádění rozvojové pomoci pro ostatní instituce zejména proto, že se jedná o základní nerovnosti v chudých a rozvojových zemích, které je třeba odstranit (Halaxa, 2013).

Světová banka vznikla zejména z důvodu poskytování většího množství peněžních prostředků rozvojovým zemím. Ovšem pouze poskytnout finanční prostředky nestačí a tak vznikla **Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj**, která má za úkol řešit strukturu investic, provést liberalizaci obchodu, privatizaci, makroekonomickou stabilizaci, vymýtit korupci a zvýšit délku života a vzdělanost obyvatel rozvojových zemí. Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj je považována za největší zdroj rozvojové pomoci na světě. Tato organizace půjčuje finanční prostředky dvěma způsoby. Prvním způsobem půjčování je půjčka na 15-20 let s tříletým odkladem, kterou využívají především bohatší rozvojové země, které mohou splácet úroky. Tato půjčka slouží k financování programů, které snižují chudobu, zajišťují sociální služby, slouží k podpoře životního prostředí nebo ekonomického růstu. Druhým způsobem půjčování jsou půjčky pro nejchudší rozvojové země, které zajišťuje **Mezinárodní rozvojová asociace**. Jde o bezúročné půjčky na 35-40 let s desetiletým odkladem. Tyto půjčky jsou využívány na investice do zemědělství, zdravotnictví, vzdělání, a pro zajištění nezávadné vody (Halaxa, 2013).

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj provádí rozvojovou pomoc prostřednictvím **Výboru pro rozvojovou pomoc** s názvem prováděné politiky **ODA**. Cílem ODA je zajištění nejlepší koordinace, zefektivnění a zvýšení rozvojového úsilí zemí OECD. Ve výboru jsou země, které poskytují až 95 % světové rozvojové pomoci. Zemí sdružených ve Výboru pro rozvojovou pomoc je v současné době 22 (USA, Kanada, Japonsko, Austrálie, Nový Zéland, Norsko, Švýcarsko a 15 států ze staré základny EU). Výbor pro rozvojovou pomoc vede jednotlivé dárce přímo k tomu, jak rozvojovou pomoc realizovat např. finanční pomoc, obchodní politika, životní prostředí, financování vědy a výzkumu (Halaxa, 2013).

Rozvojové země, které chtějí přijímat zahraniční pomoc, jsou povinny plnit pět kritérií:

- 1) země přijímající zahraniční pomoc musí respektovat lidská práva,
- 2) musí umožnit občanům účast na rozhodovacích procesech, řízení a politickém životě,
- 3) musí zajistit respektování právního rámce,
- 4) musí podporovat tržní a sociálně orientovaný přístup k hospodářskému rozvoji,
- 5) musí prosazovat vlastní rozvojovou politiku - existence strategie rozvoje a rozvojových projektů (Halaxa, 2013).

Pokud se jedná o bilaterální vztahy mezi státy, dárcovská země vždy určuje podmínky, které musí příjemce splňovat sama. Tyto podmínky musí dárcovská země splnit, pokud se chce stát příjemcem zahraniční pomoci od konkrétní rozvinuté země. Tyto vztahy se netýkají pouze zemí, roli v bilaterálních vztazích mohou hrát také různé nevládní organizace, a ty mohou mít podmínky pro poskytnutí zahraniční pomoci rozvojovým zemím odlišné. Často se tak stává, že země samotná používá nevládní organizace jako prostředek pro poskytování pomoci do zemí, kam by to jinak z politických důvodů nebylo možné (Halaxa, 2013).

3.1.2 Formy rozvojové pomoci

Rozvojovou (zahraniční) pomoc můžeme rozdělit do různých forem. Podle účelu lze zahraniční pomoc dělit na pomoc rozvojovou a humanitární. Rozvojová pomoc je dlouhodobého charakteru a zaměřuje se na ekonomickou a sociální oblast, na ochranu životního prostředí a formování státní správy, která je pro rozvojové země nezbytná. Humanitární pomoc je poskytována při různých nečekaných událostech, jako jsou živelné pohromy, válečné konflikty či epidemie. Humanitární pomoc je spíše krátkodobou záležitostí. V praxi výrazně převyšuje pomoc rozvojová nad humanitární (Halaxa, 2013).

Dále je zahraniční pomoc dělena na vládní, nevládní nebo kombinace obou dvou. Vládní pomoc je poskytována ze státního rozpočtu a nese označení oficiální. Nevládní pomoc zahrnuje pomoc nadací, dárců, organizací, sdružujících dary fyzických i právnických osob (Halaxa, 2013).

Z hlediska finanční struktury je zahraniční pomoc dělena na pomoc ve formě grantu a pomoc ve formě půjčky (Halaxa, 2013).

Z hlediska poskytovatele zahraniční pomoci je pomoc dělena na bilaterální (jedna země poskytuje zahraniční pomoc přímo druhé zemi) a multilaterální, kdy jednotlivé projekty zahraniční pomoci jsou poskytovány prostřednictvím mezinárodních organizací zemím přijímajícím tuto pomoc (Halaxa, 2013).

Podle OSN² je rozvojová pomoc definována podle teorie ekonomického růstu s akumulací kapitálu. OSN proto stanovila rozvojové cíle tisíciletí (Millenium Development Goals), jejichž základem je neoklasický růstový model Solowa. Tento model tvrdí, že je nutné do rozvojových zemí přivést finanční prostředky a tím zvýšit akumulaci kapitálu. Poskytnutí finančních prostředků zajišťuje prostřednictvím různých organizací akumulaci kapitálu do oblastí, jako jsou vzdělávací aktivity, technologický pokrok, praxe atd.

3.1.3 Millenium Development Goals

V roce 2000 byly organizací spojených národů vytvořeny tzv. cíle tisíciletí. Těchto cílů je celkem osm, kdy sedm cílů je zaměřeno na zlepšování životní úrovně v rozvojových zemích a osmý cíl je zaměřen na spolupráci mezi rozvinutými zeměmi a rozvojovými zeměmi (Kmet, Kocmankova, 2011).

Cíle tisíciletí:

- 1) vymýtit extrémní chudobu a hlad,
- 2) zajistit základní vzdělání,
- 3) podpora rovnosti pohlaví a zlepšení postavení žen,
- 4) snížit dětskou úmrtnost,
- 5) zlepšit zdraví matek,
- 6) boj proti HIV/AIDS, malárii a jiných nemocí,
- 7) zajistit environmentální udržitelnost,
- 8) vytvořit globální partnerství pro rozvoj.

Ad1) Vymýtit extrémní chudobu a hlad

Hlavními programy, které mají být splněny do roku 2015 je snížení počtu chudých lidí (příjem nižší než jeden dolar na den), zajištění dostatečné a slušné práce pro všechny, snížit počet lidí trpících hladem (Stojanov, 2008).

² Organizace spojených národů je mezinárodní organizace založená v roce 1945, která začleňuje téměř všechny státy světa. V současné době má 193 členských států.

Nejdůležitějším cílem z programu je snížení počtu chudých lidí, kteří mají příjem menší než 1,25 dolarů na den, což je hranice extrémní chudoby. Počet lidí žijících pod hranicí extrémní chudoby se neustále snižuje: v roce 1990 takto žilo 47 % lidí, v roce 2005 žilo pod hranicí chudoby 27 % lidí a v roce 2010 to bylo již kolem 23 % lidí. Pokud bude snižování chudoby pokračovat dosavadním tempem, mohl by podíl extrémně chudých lidí v roce 2015 klesnout na 16 %. (Stojanov, 2008).

Dalším cílem programu je dosáhnout dostatečného zaměstnání pro všechny občany (včetně žen i dospívajících lidí). Tento cíl byl zařazen zejména díky názorům, že chudobu nelze snižovat, dokud obyvatelé chudých oblastí nedosáhnou produktivního zaměstnání a stabilních příjmů. V roce 2007 klesla zaměstnanost v rozvojových zemích na 63,2 % oproti roku 1997, kdy činila zaměstnanost v rozvojových zemích 64,8 %. Zaměstnanost žen a mladých lidí v rozvojových zemích dosahuje pouhých 49 % (Stojanov, 2008).

Je však možné i mezi pracujícími najít extrémně chudé obyvatelstvo, v roce 2015 to bylo 15 % všech pracujících, ale postupně dochází k významnému poklesu. Extrémní chudoba mezi pracujícími je vysvětlována podle OSN velmi nízkou produktivitou práce (Stojanov, 2008).

Největší předpoklady pro splnění má první cíl³, zatímco cíl třetí⁴ Světová banka označuje za „zapomenutý“. V rozvojových zemích stále zůstává za rok 2011 kolem 15,5 % populace trpící hladem, který se od roku 1990 snížil o pouhých 4,5 %, nedošlo k velkému pokroku. (Stojanov, 2008).

ad2) Zajistit základní vzdělání

Úkolem je do roku 2015 zajistit, aby všechny děti mohly dokončit základní školu.

Na základní vzdělání má každý jedinec svá práva podle Všeobecné deklarace lidských práv. Vzdělání je vlastně základ společnosti a konkurenceschopných ekonomik. Základní vzdělání je základní kámen pro snižování chudoby, schopnosti používat a rozvíjet nové technologie a prevenci proti dětské práci. Pokud budou mít všechny děti zajištěné základní vzdělání, mohou se rozhodnout pro vyšší stupeň vzdělání, tím může docházet k rozvoji celé společnosti. V roce 2006 nemělo přístup k základnímu vzdělání 73 milionů dětí, v roce 2010 to bylo 61 milionu dětí. Počet dětí bez přístupu k základnímu vzdělání není přesný, odhaduje se, že je mnohem vyšší než uvedené statistiky. Hlavním důvodem je

³ Snížit do roku 2015 počet lidí žijících na hranici extrémní chudoby.

⁴ Do roku 2015 snížit na polovinu počet lidí trpících hladem.

zejména to, že nelze přesně zjistit, zda děti chodí do školy pravidelně či jen občas, navíc ze zemí, které procházely v poslední době válečným konfliktem, nejsou data dostupná (Stojanov, 2008).

Světová banka odhaduje, že cíle nebude dosaženo ve více než polovině rozvojových zemí. Mezi hlavní faktory nerovnosti ve vzdělání patří velké rozdíly v přístupu mezi dívkami a chlapci, mezi dětmi z měst a vesnic a zejména rozdíly mezi dětmi z bohatých a chudých rodin (Stojanov, 2008).

Zajištění vzdělání má být dosaženo tzv. třibodovou strategií:

- a) zajištění jídla pro děti ve škole,
- b) pobídky pro rodiče (potravin y či hotovost) a podpůrné programy pro pracující matky (např. jesle),
- c) zlepšení zemědělské produktivity a zajištění optimální dodávky potravin.

Pro ekonomický růst je také velmi důležité zaměřit se na výchovu a výuku dívek, které potom své znalosti mohou využít k výchově svých dětí a tím zkvalitňovat myšlení dalších generací (Braun, Swaminathan, Rosegran, 2004).

Ad3) Podpora rovnosti pohlaví a zlepšení postavení žen

Cílem je do roku 2015 odstranit rozdíly v pohlaví na všech úrovních vzdělávacího systému (Stojanov, 2008).

Chudých žen žije na celém světě dvakrát více než chudých mužů, čím více je určitá společnost (země) chudší, tím jsou i rozdíly v rovnosti pohlaví mnohem větší. Tyto nerovnosti jsou zjišťovány podle poměru přístupu chlapců a dívek k základnímu i vyššímu vzdělání (Stojanov, 2008).

Studium na vysokých školách v rozvinutých zemích hraje ve prospěch dívek s poměrem 1,05, ale v rozvojových zemích stále trvá nerovnost v poměru studujících chlapců a dívek s poměrem 0,91 (Stojanov, 2008).

Zajištění vzdělání pro dívky má podstatný vliv. Vzdělaná žena lépe ovlivňuje a zabezpečuje svůj život, plánuje počet dětí a zapojuje se do aktivní účasti při veřejném rozhodování. Pokud k ekonomickému růstu nepřispívají ženy stejně, jako muži není úplně možný rozvoj země (Stojanov, 2008).

Ad4) Snížit dětskou úmrtnost

Cílem je do roku 2015 snížení úmrtnosti dětí do věku 5 let.

Nejčastější nemoci, na které děti umírají, jsou zápal plic, průjmová onemocnění, spalničky, malárie a HIV, dalším důvodem zejména oblastí subsaharské Afriky a jižní Asie je hladomor. Řešením je zkvalitňování a dostupnost zdravotní péče a snižování hladomoru v postižených oblastech (Stojanov, 2008).

Mírně podvyživené dítě má větší pravděpodobnost zemřít předčasně než normálně živené dítě, kvůli ztrátě některých základních mikroživin. Dětská úmrtnost je početnější ve venkovských oblastech než ve městech. Při zapojení technologických inovací může dojít ke snížení nákladů a tedy k levnější lékařské péči i pro chudší obyvatelstvo rozvojových zemí. Problém dětské úmrtnosti je vlastně výsledkem kombinace špatných životních podmínek a nedostatečné stravy, kvality a dostupnosti zdravotní péče (Braun, Swaminathan, Rosegran, 2004).

Ad5) Zlepšit zdraví matek

Cílem je do roku 2015 snížit o $\frac{3}{4}$ míru mateřské úmrtnosti.

Kolem čtvrtiny milionů matek umírá každý rok na následky těhotenství a porodu. Hlavním faktorem tohoto cíle je zajistit včasnou prevenci a minimalizaci komplikací v těhotenství.

Porodní komplikace se týkají 15 % těhotenství na celém světě. Porodní komplikace nijak nesouvisí s ekonomickým rozvojem země, ale se zdravotní péčí. Nejčastější úmrtí matek způsobují špatné životní podmínky, malárie, chudokrevnost, žloutenka a HIV/AIDS, proto je možné tento problém vyřešit zkvalitněním lékařské péče a dostupnosti zdravotních zařízení (Stojanov, 2008).

Ad6) Boj proti HIV/AIDS, malárii a jiných nemocí

Cílem je zastavení šíření HIV/AIDS, malárie a dalších těžkých onemocnění do roku 2015.

Cíle v boji proti nemocem má být dosaženo prostřednictvím snížení rizikového chování, zvýšením poptávky po vzdělání a zajištěním dobré zdravotní péče. Hlavní roli zde hrají také kvalitní potraviny, které zlepší kvalitu života a posílí imunitu, protože jedinci žijící s HIV, kteří nemají dostatečnou výživu, hrozí rychlejší přechod na AIDS, protože lidé nakažení HIV vyžadují až o 15 % více kalorií než zdraví jedinci (Braun, Swaminathan, Rosegran, 2004).

V současné době jsou na trhu léky, které zabrání či zpozdí rozvinutí onemocnění HIV v AIDS, ale jejich cena je příliš vysoká pro naprostou většinu obyvatel rozvojových zemí. Alternativou pro chudé nakažené je antiretrovirální preparát, který obdržely v roce 2007 skoro 3 miliony lidí s HIV/AIDS v rozvojových zemích, což je o jeden milion více než v roce 2006 a v roce 2010 to již bylo 6,5 milionu lidí (Stojanov, 2008).

Další cíl je zaměřen na malárii, na kterou zemřelo v roce 2010 655 000 lidí, přesto, že je tato nemoc léčitelná. Proti malárii se lze bránit antimalarickými sítěmi, které slouží jako ochrana před hmyzem přenášejícím malárii. Počet používání těchto sítí vzrostl ze 30 milionů v roce 2004 na 95 milionů v roce 2007. Problém s ochranou proti malárii mají tradičně obyvatelé chudého venkova rozvojových zemí. Mimo poskytování sítí je také důležitá lékařská péče, která by měla být dostupná pro všechno obyvatelstvo v oblastech, kde se malárie vyskytuje (Stojanov, 2008).

Další nemocí ohrožující chudé rozvojové země je tuberkulóza, kdy 1/8 z 8,8 milionů nakažených lidí je nakažena i HIV. Proti tuberkulóze existuje účinná léčba a prozatím se daří plnit cíl omezování této nemoci (Stojanov, 2008).

Ad7) Zajistit environmentální udržitelnost

Cílem je zabránit ztrátám přírodních zdrojů pomoci udržitelného rozvoje do politiky a programů jednotlivých států, snížit ztrátu biodiverzity, zajistit do roku 2015 dlouhodobý přístup k nezávadné vodě a základní hygieně obyvatel nejchudších rozvojových zemí, do roku 2020 zvýšit kvalitu života minimálně 100 milionu obyvatel žijících v chudinských čtvrtích (Stojanov, 2008).

Tyto cíle jsou monitorovány pěti indikátory jako je podíl lesní plochy na rozloze státu, množství vypouštěných emisí oxidu uhličitého, spotřeba látek poškozujících ozonovou vrstvu, podíl způsobů využívání lovišť ryb v rámci biologických limitů a poměr množství využívaných vodních zdrojů na celkovém množství obnovitelných zdrojů vody.

Pro uskutečnění cílů je nutné zajistit efektivní kontrolu nad ochranou těchto postižených oblastí (Stojanov, 2008).

Pozitivní trend poslední doby je zajišťování přístupu pitné vody, kdy v roce 1990 mělo přístup ke kvalitní pitné vodě 78 % populace, v roce 2010 to bylo 89 % populace. Pokud bude tento trend pokračovat, je pravděpodobné že v roce 2015 bude mít přístup k pitné vodě 92 % lidí na světě (Stojanov, 2008).

Ad8) Vytvořit globální partnerství pro rozvoj

Cílem je rozvíjet vztahy mezi zeměmi rozvinutými a rozvojovými.

Snaha dosáhnout tohoto cíle se týká zejména dobré organizace vládnoucích orgánů a institucí, zpřístupnit trh pro rozvojové země, zajistit odpovědné chování nadnárodních společností, zvýšení rozvojové pomoci zemí OECD pro rozvojové země, zajištění stabilního trhu práce a to i pro ženy a mladé lidi, zajištění základní lékařské péče a dostupnosti potřebných léků, zajistit přístup k technologiím pro rozvojové země a zkvalitnit informační a komunikační kanály v rozvojových zemích (Stojanov, 2008).

Vytváření globálního partnerství mezi rozvojovými a rozvinutými zeměmi bude potřebovat zvýšené závazky ze strany aktérů z rozvinutých zemí ve prospěch zemí rozvojových. Zahraniční pomoc je orientována zejména na podporu udržitelných zahraničních investic. Tato pomoc je důležitá pro posílení domácí produktivity rozvojových zemí. Hodnocení spolupráce mezi zeměmi zahrnuje dodržování závazných dokumentů určujících závazky, politické návrhy rozpočtových prostředků a provádění takových činností, které mají vliv na ekonomický rozvoj země (Braun, Swaminathan, Rosegran, 2004).

Výsledky plnění rozvojových cílů tisíciletí jsou odloženy za původně stanovený rok 2015. Mezi tyto odložené cíle patří zejména odstranění chudoby a hladu v subsaharské Africe (Stojanov, 2008).

3.2 Politická a ekonomická situace Iráku

Po roce 1979 nastoupil na prezidentský post Saddám Husajn, který v Iráku nastolil diktátorský režim. Za doby jeho vlády vedl Irák válku s Iránem (1980-1988) a napadl Kuvajt (1990), záminkou bylo neoprávněné kuvajtské využívání iráckých nalezišť ropy. Válka byla ukončena mezinárodním konfliktem zvaným „Válka v Zálivu“. V roce 2003 do země nastoupila vojska vedená USA, která Saddáma Husajna sesadila (MPO, 2013d).

Irák měl po svržení Saddáma Husajna v roce 2003 velké problémy s nastolením bezpečnosti v zemi. V zemi bylo zapotřebí zajistit obnovení veřejných služeb, pitné vody, obnovení infrastruktury a opravení elektrické energie. Tyto potřeby zajišťovali koaliční vojáci, kteří se navíc museli potýkat s rabováním, zvýšenou kriminalitou, vražednými i sebevražednými útoky. Situace nebyla lehká, protože spojenečtí vojáci nemohli účinně

bojovat proti radikálům a atentátníkům⁵. Povstalci a atentátníci bojovali proti spojeneckým armádám, které chtěli dostat pryč ze svého území. Z tohoto důvodu začali spojenečtí vojáci s výcvikem iráckých policistů a vojáků, aby se postarali o bezpečnostní situaci v zemi po tom, co budou spojenecká vojska stažena (Ponížilová, 2011).

V roce 2003 byla vytvořena Prozatímní koaliční správa Coalition Provisional Authority (CPA), která se měla dočasně postarat o správu Iráku, vytvořit prozatímní ústavu a předat moc vládě složené z iráckých politiků a byla jí svěřena exekutivní, legislativní i soudní moc. V čele Prozatímní koaliční správy stál po celou dobu Paul Bremer (do rozpuštění CPA v roce 2004). CPA vytvořila Iráckou vládní radu (Iraqi Governing Council, IGC), která byla tvořena 25 zastupiteli Iráku, byla stavěna jako nejvyšší orgán Irácké republiky (Ponížilová, 2011).

CPA a IGC měly za úkol dovést zemi k ustanovení demokratické vlády. V roce 2004 byla vytvořena prozatímní ústava, která obsahovala obecné principy demokratického státu a vlády, práva a povinnosti občanů, svobody a principy federalistického systému a jiné. Byla vytvořena prozatímní nepřímo volená vláda (měla 37 členů, které jmenoval zvláštní představitel OSN), které byly předány pravomoci, aby mohla svou funkci vykonávat alespoň do té doby, než bude vytvořena vláda po parlamentních volbách (Ponížilová, 2011).

V lednu 2005 proběhly první demokratické parlamentní volby. Vzniklo přechodné Irácké národní shromáždění a byl zvolen nový prezident Džalál Talabání. Premiérem vlády se stal Ibráhím al-Džafarí, který měl za úkol vytvořit stálou ústavu Irácké republiky. Stálá ústava byla schválena v referendu v roce 2005 a obsahovala základní lidská práva a svobody, občanská práva náboženských a etnických menšin, určovala povinnosti občanů a míru autonomie iráckých regionů (Ponížilová, 2011).

V roce 2006 byla zvolena nová vláda s premiérem Núrím al-Málikím ve složení: 17 šíitů, 7 sunnitů, 7 Kurdů a 5 členů sekulární aliance (Ponížilová, 2011).

Po válce byla irácká ekonomika ve velmi špatném stavu. Hlavními důvody byla irácko-iránská válka a válka v Zálivu, ekonomické sankce uvalené OSN a náhrada válečných škod za agrese v Kuvajtu. Irák mimo jiné trápily obrovské dluhy a vysoká inflace a silná korupce. Dále Irák trápil pokles těžby ropy, čímž došlo k propadu HDP až o

⁵ Po válce přišlo o život až 10 vojáků týdně díky ozbrojencům.

41 %, nezaměstnanost byla 30 %, kdy hlavním důvodem bylo rozpuštění irácké armády. V této situaci byla provedena zásadní opatření jako liberalizace obchodu, zapojení Iráku do světového obchodu a trhu, měnová reforma a vznik nového iráckého dináru. Nicméně k některým důležitým opatřením vůbec nedošlo, např. privatizaci státních firem a podniků. Došlo však k ekonomickému oživení a růstu životní úrovně iráckých obyvatel (Ponížilová, 2011).

I v současnosti je Irácká republika velmi závislá na těžbě a zpracování ropy a zemního plynu, které zajišťují asi 90-95 % příjmů do státního rozpočtu. Vzhledem ke stoupající ceně ropy ve světě mohl Irák dosáhnout přebytku v rozpočtu v roce 2011 (asi 7,4 % HDP) a v roce 2012 (4,5 % HDP). Příjmy plynoucí z exportu ropy a zemního plynu Irák hodlá využít na investice na postupné rekonstrukce a oživení ekonomiky. Zároveň byl Irák díky exportu těchto komodit nejrychleji rostoucí světovou ekonomikou a podle prováděných analýz je možné předpokládat, že tento trend bude převládat i v dalších letech (MPO, 2013c).

Na druhou stranu musí Irák velké množství komodit dovážet, protože domácí výroba nestačí na spotřebu obyvatelstva. V zemi existuje stále přidělový systém, který má na starosti Ministerstvo obchodu. Import do země je osvobozený od cel, je vybírána pouze symbolická částka za poplatky a zvláštní daň 5 % při dovozu většiny položek, kromě těch nejzákladnějších (MPO, 2013c).

Nezaměstnanost se pohybuje mezi 15-30 %. Největším zaměstnavatelem v zemi zůstává i nadále stát, protože pracovat ve státní sféře má pro mnoho lidí značné výhody (např. pravidelný příjem, zaměstnanost i starších osob, stálost zaměstnání). Lidé jsou zaměstnaní také v soukromé sféře, ta ale neposkytuje jistotu v zaměstnání jako státní sféra, i když příjmy jsou zde až o 20 % vyšší (MPO, 2013c).

Irácká vláda musí pro další zajištění ekonomického rozvoje investovat finanční prostředky do rozvoje infrastruktury, obnovy a výstavby hospodářských systémů a bytových domů aj. Na tyto investice bude nutná částka přes 25 mld. USD (MPO, 2013c).

Tab. č. 3.1: Ekonomické ukazatele

Ukazatel/rok	2008	2009	2010	2011	2012
HDP (stálé ceny, mld. USD)	51,716.600	54,720.800	57,925.900	62,896.900	68,198.138
HDP na obyvatele (stálé ceny, jednotky)	1,700,504.305	1,751,982.504	1,828,954.535	1,925,516.966	2,023,499.406
Nezaměstnanost v[%]	20**	15**	15*	–	16*

Tab. č. 3.1: Ekonomické ukazatele

Zdroj: MPO, 2013b, IMF, 2013, vlastní zpracování.

Pozn.: * Odhad, ** Ministerstvo plánování v Iráku, *** Centrální banka Iráku

Tab. č. 3.2: Oficiální rozvojová pomoc (ODA) čerpaná Irákem

Období	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Rozvojová spolupráce a oficiální pomoc celkem (mil. USD)	22 046	8 870	9 185	9 880	2 791	2 192
Podíl oficiální rozvojové pomoci na HND (%)	82	21	17	12	4,5	3
Oficiální rozvojová pomoc na hlavu (USD)	774	304	307	322	89	68

Zdroj: MPO, 2013a, vlastní zpracování.

Po ukončení války v Iráku v roce 2003 byl zaznamenán největší pokles cen ropy a elektřiny, HDP v tomto období kleslo zhruba o 22 % podle Mezinárodního měnového fondu (IMF). Po válce bylo třeba obnovit chod mnoha institucí, které velmi válkou utrpěly. Hlavními institucemi, ve kterých byla nutná obnova činnosti, byla Centrální banka a Irácký statistický úřad. Dále stoupala nezaměstnanost, hlavním důvodem bylo rozpuštění armády koncem května roku 2003. Práci ztratilo také dalších 15 – 30 tisíc lidí, zejména z řad přívrženců strany Baas. Nezaměstnanost byla po válce velkým problémem, který bylo třeba řešit. Určitým řešením nezaměstnaností armádních příslušníků bylo dát jim práci v oblasti veřejné ochrany, protože se začala rozmáhat kriminalita. Rostoucí kriminalita

překážela v rozvoji soukromého sektoru, telekomunikačních sítí, způsobovala celkově makroekonomickou nestabilitu v zemi.

Přes velké problémy v komerčním prostředí vznikají v okolí Bagdádu nové obchody, výrobní firmy, firmy v oblasti bezpečnostní a informační technologie a mnoho dalších. Podle průzkumu CPA došlo po roce 2004 k výraznému zlepšení ekonomické situace v Iráku. Nejlepšího hodnocení dosáhla některá velká města jako je Bagdád, Basra, Sulamaniyah či Babylon. Bohužel v některých dalších oblastech jako je např. Tikrit a další k takovému zlepšení zatím nedošlo. Důvodem těchto regionálních nesouladů je dřívější politické násilí a rostoucí kriminalita po skončení války a odchodu mnoha zahraničních armád.

Po zvolení nové vlády byly zahájeny reformní opatření pro zlepšení ekonomické situace v zemi, zvýšení bezpečnosti obyvatel a zajištění nových pracovních míst.

Největší vliv na hospodářskou ekonomiku měla zkušenost tranzitivních ekonomik východní Evropy a střední Asie během devadesátých let. Mezi tranzitivní ekonomiky patřilo dřívější Československo a tak mohla Česká republika tuto zkušenost přenést a pomoci tak Iráku v jeho restrukturalizaci.

Ekonomické vyhlídky Iráku do budoucna jsou velmi příznivé, již po roce 2004 nastal obrovský hospodářský rozmach. Kromě rozvíjejícího se soukromého sektoru rostla i zaměstnanost, díky veřejným výdajům bylo vytvořeno asi 380 000 nových pracovních míst.⁶ Mezinárodní měnový fond (IMF) odhaduje, že HDP by měl vzrůst téměř o 30 % v dolarovém vyjádření, kvůli velké části prostředků na rekonstrukce výdajů. Irák se tak může do budoucna stát rovným partnerem vyspělých států světa (Journal of Economic Perspectives, 2004).

⁶ Místa byla vytvořena především v oblasti bezpečnosti či národní obrany, asi 68 000 lidí bylo přijato jako civilní dodavatelé v regionálních programech.

Tab. č. 3.3: Hrubý domácí produkt ve srovnání se zeměmi Arabského poloostrova

země/rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Bahrajn	18,468	22,146	19,287	21,488	25,866	27,026	28,100
Irák	3,002.723	4,327.616	3,574.991	4,277.918	5,529.071	6,305.082	6,708.386
Jordán	17,111	21,981	23,840	26,447	28,881	31,209	34,076
Kuvajt	114,677	147,391	105,974	119,931	160,984	173,424	173,438
Omán	41,901	60,742	48,241	58,814	69,972	76,464	78,788
Katar	79,712	115,270	97,798	127,332	173,320	183,378	188,812
Saúdská Arábie	415,965	519,797	429,098	526,811	669,507	727,307	745,617
Spojené arabské emiráty	257,916	314,451	259,733	283,916	341,958	358,940	369,364
Jemen	21,651	26,909	25,131	31,046	33,758	35,641	38,952

Zdroj: IMF, 2013, Vlastní zpracování.

3.3 Rozvojová spolupráce Evropské unie s Irákem

Evropská unie je jedním z největších kolektivních poskytovatelů rozvojové pomoci ve světovém měřítku. Na formulaci a rozhodování o této pomoci se podílejí všechny členské země EU včetně České republiky.

Hlavním dokumentem Evropské unie pro provádění rozvojové spolupráce a pomoci, do kterého je přihlášená i Česká republika je **Evropský konsensus o rozvoji z roku 2005**⁷ (MZV, 2013).

Evropská unie poskytuje téměř 55% veřejné mezinárodní pomoci. V roce 2008 byla poskytnuta rozvojová pomoc ve výši 49 miliard eur. Při přepočtu této částky na jednoho obyvatele vyplývá, že tato pomoc je mnohem větší než pomoc, kterou poskytují Spojené státy. Evropská unie chce svoji rozvojovou pomoc do budoucna zvyšovat v souladu s rozvojovými cíly tisíciletí. Hlavní snahou Evropské unie je umožnit znevýhodněným osobám třetího světa, aby se snažily samy pracovat na svém rozvoji⁸ (Felknerová, 2010).

⁷ Programové prohlášení, které bylo přijato všemi hlavními institucemi EU 20. 12. 2005. Tento dokument vytyčuje hlavní problémy, kterým je nutno čelit při odstraňování chudoby a podpoře udržitelného rozvoje, obsahuje také závazky Evropské unie při řešení těchto problémů. Těmito cíly jsou zejména snižování chudoby formou naplňování Rozvojových cílů tisíciletí a prosazování spravedlivé globalizace, rozvoj založený na evropských demokratických hodnotách a zodpovědnost rozvojových zemí za jejich vlastní rozvoj.

⁸ EU toho chce docílit pomocí zajištění základních potřeb a bezpečnosti pro občany rozvojových zemí.

3.3.1 Provádění evropské rozvojové politiky

Rozvojová politika EU je v současnosti založena na pojetí tří „K“, to znamená koordinace, komplementarita a koherence a princip vlastnictví. Pod principem vlastnictví je myšleno, že stát, který je příjemcem pomoci, si sám určuje, kam budou poskytnuté peníze směřovat, poskytovatel v tomto případě sleduje pouze proceduru. Koordinací je rozuměno sjednocování rozvojové politiky mezi členskými státy Evropské unie a koherence je harmonizace ostatních politik EU s rozvojovou politikou. Komplementarita pak utváří souběžný chod rozvojové politiky na úrovni Evropské unie s rozvojovými politikami členských států, aby bylo dosaženo maximálního efektu⁹ (Felknerová, 2010).

Evropská unie si v rámci své rozvojové pomoci vyčlenila několik oddílů, do kterých směřuje své aktivity. První sektor je podpora lidských práv, právní řád a demokracie. Druhým sektorem je lidský a sociální rozvoj (patří sem zejména zajištění vzdělání dostupného pro všechny, rovnost pohlaví, programy s péčí o děti a zajištění zlepšení zdraví obyvatel v rozvojových zemích) a dalšími sektory jsou zaměřeny na udržitelný rozvoj, životní prostředí, spravování lidských zdrojů, zemědělství, infrastrukturu a migraci (Felknerová, 2010).

Mimo oddíly rozvojové pomoci jsou vytyčeny horizontální aspekty rozvojové politiky, které jsou a musejí být prosazovány v každé oblasti rozvojové spolupráce. Aspekty jsou lidská práva, rovný přístup k pohlavím, práva dětí a ochrana životního prostředí (Felknerová, 2010).

3.3.2 Instituce a právní subjekty řídící rozvojovou politiku EU

Evropská komise

Evropská komise je nejdůležitější institucí, která řídí oblast vnějších vztahů EU a zajišťuje rozvojovou spolupráci. Činnost provádí prostřednictvím komisařů a generálních ředitelství. Politiku pro rozvojovou spolupráci spravuje Generální ředitelství pro rozvoj (DG-DEV) společně s Generálním ředitelstvím pro vnější vztahy, Generálním ředitelstvím pro obchod a Generálním ředitelstvím pro rozšíření (Felknerová, 2010).

Generální ředitelství pro rozvoj stanovuje pojetí rozvojové politiky a zaměřuje se na programy více než 70 zemí světa (Felknerová, 2010).

⁹ Hlavním cílem koherence je předcházet tomu, aby byl stejný rozvojový program prováděn jak Evropskou unií, tak členským státem zároveň.

Pravomoc Komise v rozvojové spolupráci je dána smluvním rámcem EU. Evropská komise provádí rozvojovou spolupráci pomocí různých programů a projektů, které řídí a při kterých dojednávají mezinárodní smlouvy. Tyto programy jsou základnou spolupráce EU a rozvojových zemí (Felknerová, 2010).

Evropským komisařem pro rozvoj je v období 2009-2014 Andris Piebalgs původem z Lotyšska (Felknerová, 2010).

Rada Evropské unie

Rada EU je orgánem, který přijímá na návrhy Komise nejrozličnější opatření v rozvojové spolupráci. Rozvojová a humanitární pomoc je nyní v kompetenci Rady věnované všeobecným záležitostem a vnějším vztahům (Felknerová, 2010).

Evropský parlament

Evropský parlament se společně s Radou EU podílí na rozvojové pomoci prostřednictvím přijímání legislativy v oblasti rozvojové spolupráce. V letech 1999-2004 se Evropský parlament snažil přiblížit rozvojovou politiku blíže potřebám obyvatel rozvojových zemí (Felknerová, 2010).

Samotná pracovní náplň rozvojové politiky Evropského parlamentu je v kompetenci Výboru pro rozvoj a spolupráci (stálý výbor Evropského parlamentu). Hlavními úkoly Výboru pro rozvoj a spolupráci je podpora, uplatňování a sledování politiky rozvoje a spolupráce EU, otázky spojené s dohodami o partnerství se zeměmi AKT (africké, karibské a tichomořské státy) a záležitosti, které se týkají zastoupení Evropského parlamentu na misích, které jsou vysílány ke sledování průběhu samotné rozvojové pomoci (Felknerová, 2010).

Evropská unie ročně přidělí na rozvojovou spolupráci desítky miliard EUR. Celková rozvojová a humanitární pomoc Evropské unie je financována Evropskou investiční bankou, Evropským rozvojovým fondem¹⁰ a ze společného rozpočtu EU. Z rozpočtu společenství je poskytována pomoc zemím Latinské Ameriky, Asie a Středomoří. Prostřednictvím Evropského rozvojového fondu je financována rozvojová

¹⁰ Evropský rozvojový fond byl zřízen v roce 1957, sídlí v Lucembursku a patří pod orgán Evropské komise. Od svého založení financuje spolupráci mezi EU a zeměmi AKT vždy po dobu pěti let. Je vždy zřizován v rámci smluv. Na posledy byl založen na základě dohody v Cotonou na smluvených 5 let.

pomoc pro země AKT a zámořská území EU. Prostřednictvím Evropské investiční banky jsou poskytovány výhodné úvěry pro rozvojové země (Felknerová, 2010).

Evropský úřad pro humanitární pomoc

Úkolem Úřadu pro humanitární pomoc je poskytovat humanitární pomoc lidem v nouzi, kteří byli postiženi konflikty nebo přírodními či člověkem zaviněnými katastrofami. Tato humanitární pomoc je poskytována prostřednictvím dodávek zboží a služeb. Tato pomoc ze strany Evropské unie je poskytována na základě zásad nediskriminace, nestrannosti a humanity. Při rozdělování humanitární pomoci Evropský úřad pro humanitární pomoc spolupracuje s dalšími mezinárodními organizacemi, hlavně s OSN (Felknerová, 2010).

Úřad pro spolupráci EuropeAid

Úkolem Úřadu pro spolupráci EuropeAid¹¹ je řídit rozvojové projekty, které jsou určené pro země Afriky, Karibiku a Pacifiku (AKP), sousedským státům EU, Rusku, Latinské Americe a Asii. Finance poskytované na projekty jsou čerpány ze společného rozpočtu EU a Evropského rozvojového fondu (Felknerová, 2010).

3.3.3 Rozvojová pomoc EU Iráku v číslech

Evropská komise klade velký důraz na podporu a poskytování základních služeb kvůli účinkům války v Iráku, která způsobila nedostatek bezpečnosti a mezinárodní sankce. Tím došlo k ovlivnění Iráku i po stránce ekonomické. Obnova základních služeb důležitých pro život je hlavním krokem při normalizaci a zlepšení kvality každodenního života obyvatel. Evropská komise klade velký důraz na poskytování základních služeb, jako je věda, kanalizace, infrastruktura, vzdělání a ochrana zdraví obyvatel. Níže uvedená tabulka obsahuje podporu Evropského společenství v Iráku v letech 2003 až 2008 (State of Play, 2009).

¹¹ Je to generální ředitelství Evropské komise a má na starosti rozvojovou politiku Unie a poskytování rozvojové pomoci ve světě.

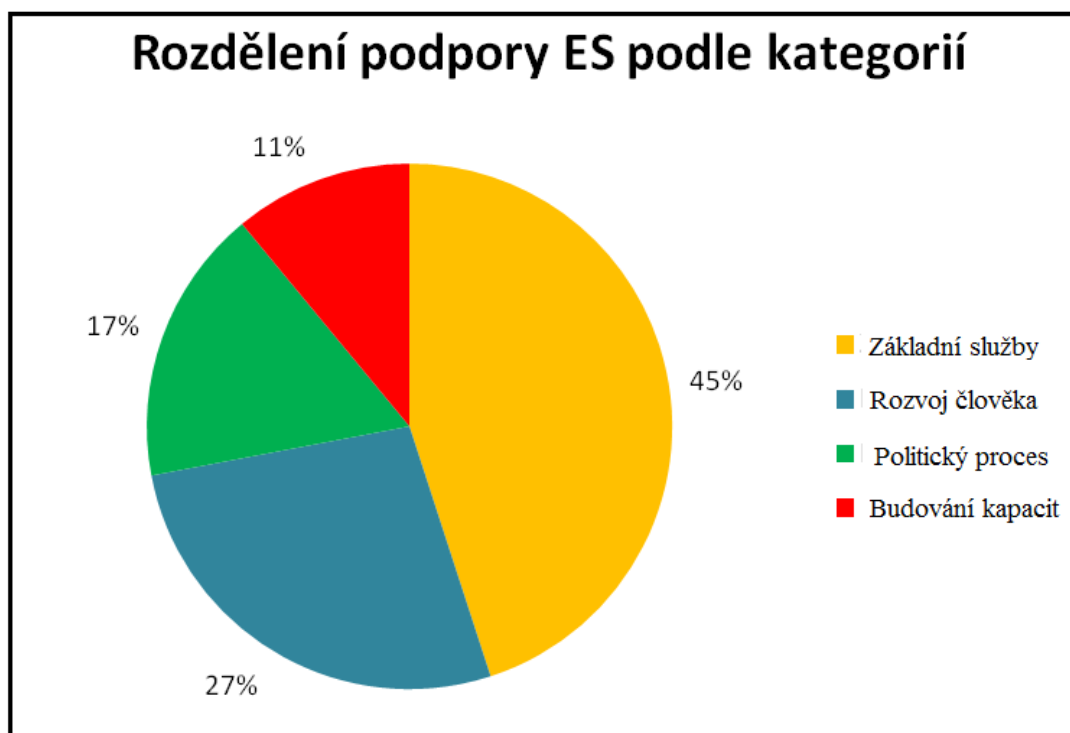
Tab. č. 3.4: Podpora Evropského společenství Iráku v letech 2003-2008 (V mil. Eur)

Rok/Organizace	AIDCO	RELEX	ECHO	Celkem
2003	34,0	8,0	100,0	142,0
2004	162,5	14,0	-	176,5
2005	200,0	-	-	200,0
2006	200,0	-	-	200,0
2007	89,7	3,0	17,8	110,5
2008	72,6	1,5	30,0	104,1
Celkem	758,8	26,5	147,8	933,1

Zdroj: European Commission, vlastní zpracování.

Pozn.: AIDCO = úřad pro spolupráci EuropeAid, RELEX = Generální ředitelství pro vnější vztahy, ECHO = Generální ředitelství pro humanitární pomoc.

Podpora ES od roku 2003 do konce roku 2008 činila 933,1 milionů eur. To zahrnuje podporu obnovy ve výši 785,3 milionů eur a humanitární pomoc. Veškerá tato pomoc byla poskytnuta formou grantů (State of Play, 2009).

Graf 3.1: Rozdělení podpory ES podle kategorií

Zdroj: European Commission, vlastní zpracování.

Pozn.: Základní služby (školství, zdravotnictví, infrastruktura, vodní zdroje), rozvoj člověka (zemědělství, rozvoj venkova, snižování chudoby, řešení situace s uprchlíky),

politický proces (volby, ústavní proces), budování kapacit jako je např. občanská společnost, lidská práva, obchod, technická pomoc, spravedlnost a právo (State of Play, 2009).

Zvýšení účinnosti pomoci, udržitelnosti a iráckého vlastnictví je v souladu s cíly mezinárodní dohody s Irákem a irácké národní strategie rozvoje. Podpora ES od roku 2004 – 2007 byla poskytována zejména prostřednictvím IRFFI¹² (State of Play, 2009).

V roce 2007 ES poskytlo prostředky na program právního státu a spravedlnosti ve výši 14 milionů eur. Tento program byl proveden podle United Nations Development Programme (UNDP) a Operativní složka Organizace spojených národů (UNOPS). Prioritou tohoto programu je vytváření podmínek pro dosažení národního usmíření a rekonstrukce. Program poskytuje technickou pomoc pro více orgánů nejvyšší důležitosti do oblasti právního státu. Program tedy přispívá k rozvoji různých organizací občanské společnosti působících v oblasti lidských práv (State of Play, 2009).

V roce 2008 se jeden z hlavních programů pomoci zaměřil na modernizaci odvětví vody a hygieny v Iráku částkou 7 milionů eur. Hlavním cílem tohoto programu (zajišťuje UNICEF) je zvýšit schopnost vlády lépe řídit odvětví vody a hygieny v Iráku (State of Play, 2009).

Projekt také usiluje o zlepšení přístupu k vodě a hygienickým službám zejména pro ženy a dívky, dále program usiluje o posílení institucionálního uspořádání pro středně až dlouhodobé plánování včetně spolehlivé a aktuální informační základny, systematickém rozvoji lidských zdrojů a údržbě zařízení a podpory přijetí vhodných technologií v Iráku (State of Play, 2009).

Komise se také zaměřuje na potřebu modernizace iráckého zdravotnictví, doposud věnovala na tuto modernizaci 117 milionů eur. Tato finanční pomoc byla poskytnuta prostřednictvím Světové banky pro svěřenecký fond Iráku (IRFFI) pro revitalizaci primárního systému zdravotní péče v Iráku, zejména pak výstavby zařízení, poskytování zásob a vybavení, školení zaměstnanců a revize politik a strategií (State of Play, 2009).

¹² IRFFI je složena ze dvou odlišných svěřeneckých fondů, pracujících nezávisle na sobě ale zároveň koordinovaně. Je to UNDG ITF (The United Nations Development Group Iraq Trust Fund) a WB ITF (World Bank Iraq Trust Fund).

Další program z roku 2008 je pomocný balíček, který se skládá z hlavního programu se zaměřením na podporu specializované lékařské služby. Tento program je prováděn prostřednictvím Světové zdravotnické organizace a bylo na něj poskytnuto 13 milionů eur. Program usiluje o fungování národních a regionálních krevních bank, služeb zajišťujících dostupnost krevních produktů a snížení přenosu nakažlivých nemocí při transfuzi krve. Současně je zajišťována podpora leteckých služeb, které mají zlepšit nemocniční služby v průběhu hospitalizace záchranné služby (State of Play, 2009).

K zajištění pravidelné víceleté programové strategie pro Irák definovala Komise dvouletý integrovaný balíček podpory pro období 2009-2010 s celkovým rozpočtem 65,8 milionů eur. Tento dokument následuje strategický dokument na období 2011-2013, který je zpracován se zavedenými postupy (State of Play, 2009).

Protože Irák má bohaté a různorodé základny zdrojů, je důležité pomoci mu v účinném a efektivním využívání těchto zdrojů. Proto cílem všech rozvojových programů Evropské unie je pomoci Iráku mobilizovat své vlastní zdroje ke zlepšení životních podmínek iráckého lidu a zlepšit celkovou infrastrukturu země (State of Play, 2009).

3.4 Rozvojová spolupráce Organizace spojených národů s Irákem

Organizace spojených národů (OSN) je považována za jednoho z nejvýznamnějších účastníků v oblasti multilaterální rozvojové a humanitární pomoci v globálním měřítku. Rozvojovou spoluprací a humanitární pomoc realizuje prostřednictvím organizací, které pod ni spadají (např. FAO, WHO, UNIDO)¹³ a také prostřednictvím fondů a programů (jako např. WFP, OCHA, CERF, UNRWA, UNICEF, UNHCR, UNDP, UNV, UNEP, UNAIDS atd.)¹⁴.

Česká republika má zájem o vytváření rozvojových strategií i řízení mezinárodních organizací a aktivně se podílí na práci organizací i programů či fondů OSN a snaží se dle možností přispět i finančně na tyto činnosti (MZV, 2006).

¹³ FAO - Food and Agriculture Organization, WHO – World Health Organization, UNIDO – United Nations Industrial Development Organization.

¹⁴ WFP – World Food Programme, OCHA – Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, UNRWA – The United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East, UNICEF – The United Nations Children's Fund, UNHCR – The Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, UNDP – United Nations Development Programme, UNV – United Nations Volunteers, UNEP – United Nations Environment Programme, UNAIDS – United Nations Programme on HIV/AIDS.

3.4.1 Rozvojová pomoc UNIDO Iráku v číslech

Projekty rozvojové pomoci v Iráku byly financovány svěřeneckým fondem UNDG v Iráku pro společnou realizaci podle FAO a UNIDO v rámci společného programu OSN v Iráku. Ve strategii plánu 2006-2007 bylo celkově schváleno 8 milionů dolarů na rozvoj v Iráku. Z toho 3 miliony dolarů byly přiděleny UNIDO (MZV, 2006).

UNIDO a další organizace zapojující se do tohoto rozvoje dosáhli většiny výstupů tak, jak bylo naplánováno¹⁵ (MZV, 2006).

Přesto, že účinnost rozvojových projektů je velmi obtížné hodnotit v krátkodobém horizontu, je možné některé projekty ohodnotit jako velmi pozitivní. Vývoz z Iráku se po dvaceti letech zvýšil poté, co začaly zkušební exporty do USA. V Iráku došlo ke zlepšení technologie, správných výrobních a hygienických postupů a k modernizaci obalů produktů. Irácký obchod je tak připraven přejít na vyspělé trhy (MZV, 2006).

Na obnovu iráckého tržního systému a zapojení do vyspělých tržních mechanismů bylo poskytnuto 8 011 117 dolarů z UNDG iráckého svěřeneckého fondu z toho 2 949 721 dolarů bylo poskytnuto UNIDEM. Cílem tohoto programu bylo vytvořit produktivní zaměstnanost a zlepšit bezpečnost potravin prostřednictvím zvýšení zemědělské produkce a produktivity. Došlo ke zlepšení informovanosti o postupech zemědělství a budování kapacit pro výzkum a vývoj. Efektivitu tohoto programu je možno hodnotit velmi kladně, protože došlo k naplnění vedlejších cílů jako je rekonstrukce a modernizace systémů výroby, zajištění integrované ochrany před škůdci a informovanost o respektování místních ekosystémů při zemědělské výrobě, zlepšení distribuce zemědělských výrobků za účelem uspokojení místní poptávky a zlepšení přístupu na trh pro zemědělce, tím došlo ke zvýšení příjmů zemědělců, dále došlo k posílení kapacit a schopností podpůrných institucí (MZV, 2006).

UNIDO se zabývá celou řadou dalších projektů jako je např. UNIDO Component Governorates, který je uskutečňován v rámci společné strategie OSN pro pomoc Iráku na období 2006-2007. Tento projekt byl zaměřen na podporu hospodářského a lidského rozvoje a udržitelného řízení lidských zdrojů. Základními ukazateli pro hodnocení efektivnosti byli Human Development Index (HDI), Gender Empowerment Index (GDI), Gender-Related Development Index (GEM) a Human Poverty Index (HPI). Tyto ukazatele

¹⁵ Školení a studijní cesty do zahraničí byly podporovány pro větší počet lidí, tovární personál byl školen v používání nového vybavení.

byly měřeny ve vybraných oblastech Iráku jak je možno vidět v příloze 2. Čtyři modře označené oblasti jsou řazeny jako přednostní oblasti pro zájem UNIDO (MZV, 2006).

4 Rozvojová pomoc České republiky Iráku

Čtvrtá kapitola je věnována samotné rozvojové spolupráci České republiky s Irákem. V kapitole je uvedena stručná historie rozvojové pomoci ČR a charakteristika Iráku. V další části je rozebrána rozvojová pomoc České republiky Iráku (Kmet, Kocmanková, 2011).

Česká republika při svém vzniku rozvojovou pomoc přijímala a v roce 1995 ji začala sama poskytovat, když vstoupila do OECD. V roce 2008 byla zřízena Česká rozvojová agentura, která zajišťuje realizaci rozvojové pomoci. Objem finančních prostředků vynaložených na rozvojovou pomoc je v určité míře svázán s vývojem hlavních makroekonomických ukazatelů a strukturou státního rozpočtu. Navzdory tomu je Česká republika zavázána k plnění rozvojových cílů tisíciletí a placení příspěvků Evropské unii.

V české rozvojové pomoci hraje mimo jiné země velmi důležitou roli Irák, který přijímá značný objem finančních prostředků jako rozvojovou pomoc (Kmet, Kocmanková, 2011).

Rozvojová spolupráce ČR je zapojena do činnosti United Nations Industrial Development Organization (UNIDO, specializovaná agentura OSN) v rámci ekonomického rozvoje včetně energetiky. Organizace UNIDO začleňuje veškeré rozvojové projekty ČR ve všech programových zemích v rámci Rozvojové spolupráce ČR. Česká republika je začleňována do rozhodovacích procesů a v letech 2012-2015 je členem Rady pro průmyslový rozvoj¹⁶. UNIDO je velmi důležitým spojencem pro navazování a získávání kontaktů s různými zahraničními partnery, hlavně z rozvojových zemí. Prostředky UNIDO jsou používány na určité konkrétní projekty. Povinné a účelové prostředky pro UNIDO jsou započítávány jako oficiální rozvojová pomoc ČR (UNIDO, 2011).

Mezi hlavní partnery ČR je řazen United Nations Development Programme (UNDP, je řazený mezi rozvojové programy OSN), co se týče multilaterální rozvojové spolupráce. ČR se velkou měrou zapojuje do rozhodovacích procesů UNDP. V současnosti je Česká republika členem výkonné rady UNDP/UNFA (Uganda National Farmers Association) na období 2011-2013¹⁷.

¹⁶ IDB – nejvyšší výkonný volený orgán UNIDO. V minulých letech byla ČR členem v období 2006-2009.

¹⁷ V minulých letech byla ČR členem výkonné rady v letech 1998-2000 a 2002-2004.

UNDP je pro Českou republiku jedním z hlavních programů, do kterého přispívá finanční prostředky na multilaterální rozvojovou pomoc. Česká republika do programu UNDP přispívá již od roku 2000 a od roku 2001 se stala pravidelným dárce příspěvků na poskytování rozvojové a technické podpory (MZV, 2013).

4.1 Rozvojová spolupráce ČR s Irákem

Česká republika poskytovala rozvojovou pomoc už před rokem 1989. Československo patřilo do socialistického bloku, proto byla jeho rozvojová pomoc velmi ovlivněna studenou válkou. Díky tomuto vlivu došlo k rozdělení rozvojových zemí na „mimoevropské socialistické země“ (Kuba, Mongolsko, Severní Korea, Severní Vietnam, později Laos a Kambodža) a „země přednostního zájmu“ (Ghana, Guinea, Mali, později Afghánistán, Angola, Etiopie, Jižní Jemen a Mozambik a Nikaragua) a na „země československého zájmu z hlediska rozvoje dlouhodobých politických a hospodářských vztahů“ (např. Sýrie, Alžírsko, Libye, Irák, Indie, Kongo, Mexiko, Venezuela atd.) a ostatní rozvojové země, které se orientovaly na politiku západu, s těmi to tzv. „zeměmi v područí imperialismu“ Československo nespolupracovalo (Exnerová, Hlavičková, Jelínek, Kaplan, Plešinger, 2008).

Rozvojová pomoc ČSR nabývala různých forem, jako byla hmotná pomoc (dodávky potravin, léků, pracovního náradí a pomůcek atd.), technická pomoc (vysílání odborníků, zřizování různých zařízení na výcvik a výuku, přijímání stážistů z rozvojové země), další formou bylo např. poskytování stipendií ke studiu na československých školách atd. Celkem bylo na rozvojovou pomoc poskytnuto asi 200 milionů Kč ročně, dalších 700 milionů Kč bylo poskytnuto ve formě přírážek k cenám surovin, které byly dováženy z rozvojových zemí (zejména na kubánský cukr). Československo poskytovalo také dlouhodobé vládní úvěry na odběr československého zboží a služeb jako formu rozvojové pomoci (Exnerová, Hlavičková, Jelínek, Kaplan, Plešinger, 2008).

Rozvojový program Československa byl po roce 1989 utlumen zejména díky politické situaci v zemi. K jeho obnově došlo po zapojení České republiky do některých politických a ekonomických struktur západu. Po vstupu České republiky do Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) došlo k úplné obnově programu rozvojové pomoci ČR. Česká republika se hlásila podepsáním dokumentu Zásady pro poskytování zahraniční pomoci k postojům společenství jako je OSN a OECD (Exnerová, Hlavičková, Jelínek, Kaplan, Plešinger, 2008).

Dokument *Zásady pro poskytování zahraniční pomoci* obsahoval postupy a pravomoci resortů při poskytování rozvojové pomoci. V dokumentu je také stanoveno, že je možno poskytovat multilaterální nebo bilaterální rozvojovou pomoc, kdy prostředky, které jsou určeny mezinárodními organizacím mohou být účelově vázané (Exnerová, Hlavičková, Jelínek, Kaplan, Plešinger, 2008).

Zásadním rozhodovacím kritériem při určování priorit bilaterální rozvojové pomoci pro ČR byla naléhavost poskytnutí pomoci, vztah příjemce pomoci k ČR, úroveň demokracie, dodržování lidských práv a míra efektivity využití pomoci (Exnerová, Hlavičková, Jelínek, Kaplan, Plešinger, 2008).

V České rozvojové pomoci, ale navzdory snahám o dodržování postupů podle schválených zásad, docházelo k tomu, že některé projekty byly izolované a často vycházely z individuální iniciativy. Výsledkem takové organizace pomoci byla roztržitost teritoriální i sektorová. V letech 1996-2000 byly významnější rozvojové projekty prováděny ve čtyřech desítkách států, tento stav roztržitosti v kombinaci s nízkým objemem pomoci ve výsledku způsobil, že většina poskytnutých prostředků plynula na malé projekty a to snižovalo přínos těchto prostředků a způsobovalo neefektivitu celé organizace rozvojové pomoci (Exnerová, Hlavičková, Jelínek, Kaplan, Plešinger, 2008).

V lednu 2002 byla schválena *Koncepce zahraniční rozvojové pomoci České republiky* na období let 2002-2007. K této koncepci ČR vedla analýza a hodnocení zahraniční rozvojové pomoci na období 1996-2000, hodnocení pomoci v tomto období dospělo k závěru, že praxe české rozvojové spolupráce neodpovídá potřebám efektivního vynakládání veřejných prostředků (Exnerová, Hlavičková, Jelínek, Kaplan, Plešinger, 2008).

V *Koncepci zahraniční rozvojové pomoci ČR* bylo hlavním cílem omezování chudoby v rozvojových zemích. Česká republika se také přihlásila k Rozvojovým cílům tisíciletí. Vláda po těchto krocích prohlásila, že poskytování rozvojové pomoci je součástí zahraniční politiky a přispívá k budování demokracie, dodržování lidských práv a nastolení sociální spravedlnosti. Splnění těchto kroků v rozvojových zemích má přispět k integraci do světového hospodářství a k udržitelnému globálnímu rozvoji. Koncepce vytyčila pro provádění pomoci posílení efektivity, transparentnosti a systémovosti zahraniční rozvojové spolupráce (ZRS). ČR se proto zaměřila na dvacet prioritních zemí, na které

bude soustředit svou rozvojovou pomoc. Těmito zeměmi byly Afghánistán, Angola, Bolívie, Bosna a Hercegovina, Burkina Faso, Etiopie, Jemen, Jugoslávie, Kazachstán, Libanon, Makedonie, Mali, Mongolsko, Namibie, Nikaragua, Palestina, Salvador, Ukrajina, Uzbekistán a Vietnam. Mimo tyto země udržovala ČR také rozvojové programy i v zemích, které byli prioritní v devadesátých letech, mezi které patří zejména Irák (Exnerová, Hlavičková, Jelínek, Kaplan, Plešinger, 2008).

Díky nové koncepci došlo k přestavbě institucionálního rámce poskytování pomoci. Jako první institucionální krok bylo ustanovení Rozvojového střediska při Ústavě mezinárodních vztahů jako poradního odborného prvku v rozvojové pomoci. Hlavní činností střediska bylo stanovení a posouzení programů a projektů ZRS, spolupráce s resorty při realizaci projektů, vyhodnocování programů a projektů a spolupráce s dalšími rozvojovými institucemi z ostatních dárcovských zemí. Dále byla zřízena Rozvojová agentura, která měla navazovat na Rozvojové středisko a tím celý systém rozšířit. Dalším orgánem ZRS byla Expertní skupina (Exnerová, Hlavičková, Jelínek, Kaplan, Plešinger, 2008).

Po vstupu do Evropské unie došlo v české rozvojové pomoci k dalším změnám zejména z důvodů zapojení do rozvojové spolupráce Evropského společenství (ES) a harmonizací českého právního řádu s legislativou ES v oblasti vnitřního trhu. Česká republika se definitivně přihlásila k plnění programového přístupu definovaného ES dne 31. 3. 2004 s názvem Zásady zahraniční rozvojové spolupráce. Hlavními rysy programového přístupu jsou projekty založené na střednědobé rozvojové strategii, čímž dochází k předvídatelnosti, která zabezpečí lepší plánování aktivit zemím poskytujících rozvojovou pomoc (Exnerová, Hlavičková, Jelínek, Kaplan, Plešinger, 2008).

V roce 2007 byl schválen dokument Transformace systému zahraniční rozvojové spolupráce, který měl být završením transformace české rozvojové spolupráce. ČR si v tomto dokumentu zvolila model, podle kterého jsou rozvojové záležitosti soustředěny pod Ministerstvo zahraničních věcí a jeho podřízených agentur. Cíl přenesení kompetencí pod Ministerstvo zahraničních věcí měl přinést sjednocení odpovědnosti a pravomocí ve věcech rozvojové spolupráce, došlo tím ke sjednocení jednotlivých rozpočtů na zahraniční rozvojovou pomoc. Podřízenou agenturou je například Česká rozvojová agentura (Exnerová, Hlavičková, Jelínek, Kaplan, Plešinger, 2008).

ČR si v důsledku naléhavosti cílů rozvojové spolupráce a požadavkem efektivnosti stanovila teritoriální a sektorové priority, které byly sestaveny pomocí komparativních výhod ČR a které byly zároveň sladěny s ostatními dárcovskými zeměmi. Díky těmto prioritám je pro ČR snadnější a efektivnější plánování rozvojové spolupráce. Podle teritoriálních a sektorových priorit jsou sestavovány programy rozvojové spolupráce s rozvojovými zeměmi, které schvaluje vláda (Exnerová, Hlavičková, Jelínek, Kaplan, Plešinger, 2008).

Priority, které vláda schválila, byly sestaveny na základě kritérií, jako je:

- naléhavost rozvojové spolupráce,
- vztah země přijímající rozvojovou pomoc k ČR,
- úroveň demokracie a dodržování lidských práv ze strany příjemce pomoci,
- snaha příjemce řešit svou situaci sám,
- míra využití prostředků včetně možnosti kontroly tohoto využití.

Od roku 2006 patří do rozvojové spolupráce ČR dlouhodobě prioritní země, jako je Angolská republika, Zambijská republika, Vietnamská socialistická republika, Mongolsko, Jemen, Moldavská republika, Bosna a Hercegovina a Srbsko. Irák a Afghánistán jsou zařazeny do střednědobých priorit ČR (Exnerová, Hlavičková, Jelínek, Kaplan, Plešinger, 2008).

Hlavním cílem ČR v těchto zemích je odstranit chudobu, zajistit bezpečnost a prosperitu, která pomůže těmto zemím v jejich realizaci rozvojových cílů (Exnerová, Hlavičková, Jelínek, Kaplan, Plešinger, 2008).

4.1.1 Obchod mezi ČR a Irákem

Mezinárodní obchod může být jedním z prostředků rozvojové pomoci země. Na česko-iráckém obchodu se podílejí zejména firmy vyrábějící stroje a dopravní prostředky, dále pak firmy dodávající zboží, které může sloužit při obnově Iráku. V letech 2004-2007 se Ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO) zabývalo rekonstrukcí a obnovou Irácké republiky. MPO organizovalo dohromady sedm projektů na tuto obnovu (projekty byly zaměřeny na oblasti geologie. Na projekty bylo vyplaceno 126,6 mil. Kč, dalších 36,8 mil. Kč putovalo na předprojektové studie. Celý projekt MPO je hodnocen jako úspěšný (MPO, 2012a).

V roce 2007 proběhla jednání o zapojení bilaterálních smluv a o aktualizaci smluvní základny s Iráckou republikou (MPO, 2012a).

Základní smluvní dokumenty mezi Irákem a ČR jsou:

- dohoda o letecké dopravě mezi Československou republikou a Iráckou republikou,
- smlouva mezi ČSR a Irákem o vzájemném osvobození zisků a příjmů československého a iráckého leteckého podniku a jejich zaměstnanců od daní,
- smlouva o vypořádání závazků Iráku vůči České republice,
- dohoda o nástupnictví do dvoustranných smluv sjednaná výměnou sdělení jednoho státu druhému diplomatickou cestou,
- dohoda o hospodářské spolupráci a podpoře obchodu.

Na základě těchto dohod mezi ČR a Irákem o hospodářské spolupráci a podpoře obchodu byl zřízen Smíšený česko-irácký výbor pro hospodářskou spolupráci. První zasedání Smíšeného výboru bude uskutečněno v Praze pravděpodobně ve druhém čtvrtletí roku 2013 (MPO, 2012a).

4.1.2 Rozvojová pomoc Iráku

Co se týče rozvojové spolupráce, je Irák čistým příjemcem. Z důvodů rostoucích příjmů z ropy a dosažení vyrovnaného rozpočtu Iráku je možné předvídat, že v oblasti rozvojové pomoci bude docházet v budoucnu k útlumu (MPO, 2012b).

Podle České exportní banky se na obnově iráckého hospodářství podílí až 50 českých firem. Firmy, které se na obnově podílejí, podnikají v oblasti petrochemie a vodohospodářství. Např. společnost Tesla dodala do nemocnice v Basře či místní televizní stanici zařízení pro úpravu pitné vody. Mezi nejúspěšnější české firmy, které působí v Iráku, patří společnost Inekon Group, která se bude podílet na výstavbě cementárny v severní části v Iráku celkem za 300 mil. Eur. Podle průzkumů firem je Irák schopný se sám úspěšně podílet na obnově. V zemi roste zejména poptávka po geologických průzkumech, po výstavbě škol, bytů či nemocnic. Další příliv zakázek ze strany ČR lze očekávat z oblasti strojírenství, dopravy či potravinářského průmyslu (Česká exportní banka, 2006).

Další českou firmou, která se rozhodla využít příležitosti investovat v Iráku je společnost Technoexport, která v minulosti postavila v Iráku asi 60% kapacit zpracování ropy. Technoexport podepsal kontrakt na dodávku jednotky izomerace pro iráckou

Salahuddin. Podle generálního ředitele Miroslava Kožnara bude hodnota kontraktu celkem 30 milionů dolarů (Česká exportní banka, 2006).

Český vývoz do Iráku neustále roste a umožňuje vstoupit na irácký trh mnoha českým firmám (Česká exportní banka, 2006).

Irácký trh je pro ČR velmi atraktivní i do budoucna vzhledem k silným stránkám exportního profilu Iráku. Mezi silné stránky patří např. vývozní tradice (tradice exportu Československa v 80. a 90. letech) a tím znalost iráckého trhu a potřeb iráckých občanů, dobré jméno českých firem v Iráku a reputace kvalitních výrobků ze strany iráckých spotřebitelů, profil české ekonomiky, které jsou v souladu s potřebami iráckého trhu, silnou stránkou je také konkurenceschopné zboží s přiměřeným poměrem ceny a kvality a nadstandardní politické vztahy, které jsou podporovány návštěvami na nejvyšších úrovních (MPO, 2013a).

Naopak slabými stránkami je zejména nízká kapitálová vybavenost čs. podniků, špatná bezpečnostní situace v Iráku a nerozvinutý soukromý sektor (MPO, 2013a).

Příležitostmi pro ČR v Iráku je výrazný potenciál irácké ekonomiky, obnova hospodářství, modernizace staré výroby a zavádění nových technologií, rozvoj dopravní a telekomunikační infrastruktury a nenasycenost iráckého trhu, která je pro české firmy velmi atraktivní (MPO, 2013a).

Přes všechny silné stránky ovlivňují české firmy hrozby spojené s exportem do Iráku. Mezi tyto hrozby patří zejména nejistota politické situace, nestabilní legislativa, vysoké překážky při dovozu, vysoká míra korupce, malá diverzifikace rizik a málo rozvinutá infrastruktura.

Nic méně i přes slabé stránky a hrozby zájem o irácký trh mezi českými firmami v posledních letech stále roste (MPO, 2013a).

Česká republika se v oblasti rozvojové spolupráce pro Irák angažuje zejména na obnově země a zmírnění humanitárních katastrof. Irák postupně obnovuje svou ekonomiku a stává se samostatným prosperujícím státem, z tohoto důvodu přestává být Irák pro ČR prioritní zemí. Česká republika se proto v současnosti zaměřuje spíše na spolupráci ohledně budování demokratických institucí, občanské společnosti (MPO, 2013a).

4.1.3 Rozvojové prostředky pro Irák

Do roku 2005 bylo Českou republikou poskytnuto mnoho prostředků přímo z ČR, ale i prostřednictvím různých světových organizací (MPO, 2013c).

Poskytnuté prostředky na pomoc Iráku do roku 2005:

- humanitární pomoc prostřednictvím organizace UNHCR (The UN Refugee Agency) v roce 2003 – 2 miliony Kč,
 - humanitární pomoc prostřednictvím programu Organizace spojených národů WFP (World Food Programme) v roce 2003 – 2,5 mil. Kč,
 - humanitární pomoc plynoucí uprchlíkům z Iráku do Turecka v roce 2003 – 4,5 mil Kč,
 - humanitární pomoc určená na obnovu základních funkcí zdravotnictví a školství v roce 2003 – 20,6 mil. Kč,
 - humanitární pomoc poskytnutá na zdravotnictví v roce 2003 – 6 mil. Kč,
 - zdravotní péče pro irácké děti v ČR v roce 2003 – 7 mil. Kč, v roce 2004 – 10 mil. Kč (Ministerstvo vnitra, MEDEVAC – projekt ministerstva vnitra),
 - kontingent 7. PN (Polní nemocnice) v roce 2003 – 756 mil. Kč,
 - vojenská policie AČR (Armáda České republiky) v roce 2004 – 298,5 mil. Kč,
 - vojenská policie AČR v roce 2005 – 175 mil. Kč,
 - poskytnutí vybavení do nemocnic v roce 2003 – 27 mil. Kč.,
 - podpora projektů na rekonstrukci v roce 2004 – 200 mil. Kč, v roce 2005 – 200 mil. Kč,
 - vzdělávací projekty v letech 2003-2004 – 0,3 mil. Kč,
 - rozvojová spolupráce na podporu občanské společnosti v letech 2005-2006 – 14,1 mil. Kč,
 - ochrana kulturního dědictví UNESCO v roce 2004 – 0,8 mil. Kč,
 - vyslání českých expertů v roce 2003 – 20 mil. Kč,
 - zajištění ochrany pro české experty v letech 2003-2004 – 46 mil. Kč,
-
- **Celkem – 1 910,3 mil. Kč (MPO, 2013c).**

Do Českého programu poválečné rekonstrukce a obnovy Iráku bylo celkem rezervováno 520 mil. Kč z rozpočtové kapitoly Všeobecná pokladní správa (MPO, 2013c).

V roce 2004 ministerstvo financí uvolnilo 173,362 mil. Kč, z toho bylo poskytnuto 107,162 mil. Kč na programy ministerstva průmyslu a obchodu, 34,1 mil. Kč ministerstvu zahraničních věcí, na obnovu kulturního dědictví Iráku bylo poskytnuto 10 mil. Kč ministerstvu kultury. Ze zbylé částky bylo přiděleno na programy ministerstva vnitra (asi 15,6 mil. Kč), ministerstva zemědělství (3,5 mil. Kč) a ministerstva dopravy asi 3 mil. Kč (MPO, 2013c).

Nejvíce prostředků jednotlivých ministerstev bylo čerpáno pro dlouhodobé projekty, které spadaly pod projekt nazvaný „Podpora transformace irácké společnosti, předávání transformačního know-how České republiky, podpora rozvoje lidských zdrojů a občanských aktivit v Iráku, podpora psychosociálních projektů rozvoje společnosti“ (Khalid, 2011).

Tab. č. 4.1: Prostředky na rozvojovou spolupráci s Irákem čerpané ministerstvy ČR (v mil. Kč)

	2004	2005	2006	2007	Celkem
Ministerstvo dopravy	3,00	0,00	0,00	0,00	3,00
Ministerstvo kultury	3,84	6,16	0,00	0,00	10,00
Ministerstvo průmyslu a obchodu	85,57	39,83	37,04	0,00	162,44
Ministerstvo vnitra	15,60	34,34	0,00	0,00	49,97
Ministerstvo zemědělství	0,00	0,00	0,00	0,00	3,50
Ministerstvo zahraničních věcí	31,10	11,93	13,58	3,52	60,14
Celkem	142,61	92,29	50,62	3,52	289,05

Zdroj: Khalid, 2011, vlastní zpracování.

Pro rok 2005 bylo celkem z ministerstva financí uvolněno 188,25 mil. Kč třem resortům. Některé resorty čerpaly také z rezervního fondu, kde byly uloženy finanční prostředky, které nebyly v roce 2004 vyčerpány. Čerpání z rezervních fondů je znázorněno v níže uvedené tabulce.

Tab. č. 4.2: Čerpání z rezervního fondu v tis. Kč.

Název resortu	Přidělená částka pro rok 2005	Vyčerpáno z přidělené částky pro rok 2005	Čerpáno z rezervního fondu	Převedeno do rezervního fondu pro rok 2006
Ministerstvo kultury	0	0	6 164	0
Ministerstvo průmyslu a obchodu	108 700	25 165	14 666	83 535
Ministerstvo vnitra	39 550	23 546	10 820	16 004
Ministerstvo zahraničních věcí	40 000	11 933	0	28 067
Celkem	188 250	60 644	31 650	127 606

Zdroj: MPO, 2013a, vlastní zpracování.

Rekonstrukce a obnova Iráku nabízí mnoho zajímavých příležitostí pro české firmy, které se mohou do procesu obnovy zapojit velmi významnou měrou. Trend poslední doby naznačuje, že české firmy jsou si těchto příležitostí vědomy a snaží se na irácký trh proniknout. Velkých zakázek v Iráku mohou dosáhnout firmy, které se specializují na rekonstrukci a budování ropných rafinérií, elektráren, cementáren, cihlen, infrastruktury a zavlažování, výroba automobilů či zdravotnické potřeby (MPO, 2013).

Rozkvětu vzájemného obchodu mezi ČR a Irákem nasvědčuje i fakt, že 11. 10. 2012 byla podepsána dohoda o hospodářské spolupráci obchodu mezi ČR a Irákem. Tato dohoda je důkazem zájmu ČR na rozvoji vzájemné hospodářské a průmyslové spolupráci. V exportní strategii ČR na období 2012-2013 zaujímá Irák místo mezi 12 prioritními zeměmi, které mají vysoký potenciál rozvoje obchodu a investic (MPO, 2013).

Tab. č. 4.3: Investice českých organizací v Iráku

Název projektu	Spolčenost	Celková suma
Účast na školení iráckých lékařů ve FN Motol	Český červený kříž	528 200
Vydání manuálu práce nestátních neziskových organizací v podmínkách současného Iráku	Člověk v tísni	236 250
Zajištění tlumočnických služeb pro školení soudců z Iráku	CEELI Institut	416 000
Realizace projektu školení iráckých odborníků v ČR v rámci programu transformační pomoci Iráku	Arkóm ARCHITEKTI	519 875
Vydání 4 publikací o volbách a o otázkách tolerance	Ministerstvo kultury - Irácká republika	1 170 000
Projekt implementace programu distančního vzdělávání pro Irák v rámci programu CERGE-EI	CERGE UK	900 500

Tab. č. 4.4: Investice českých organizací v Iráku

Název projektu	Společnost	Celková suma
Projekt zajištění 1. semestru doktorského ekonomického studia pro studenty z Iráku na CERGE-EI	CERGE UK	234 000
Školení představitelů iráckých neziskových organizací	Člověk v tísni	1 998 963
Realizace projektu přípravy na doktorské ekonomické studium pro studenty z Iráku v rámci programu CERGE-EI	CERGE UK	1 701 000
Školení iráckých odborníků v oblasti řízení a kontroly letového provozu ČR	STOJEXPORT	314 000
Zaškolení iráckých specialistů v oblasti projektů a provozu vodárenských technologií, závlahových a odvodňovacích stanic v ČR	Sigmainvest	453 000
Zaškolení iráckých expertů v oblasti naftové geologie, ložiskového inženýrství a těžby ropy a zemního plynu v ČR	Moravské naftové doly	635 000
Zaškolení iráckých expertů v oblasti vývoje zpracování ropy - nových technických prostředků v ČR	Unis	270 000
Zaškolení iráckých expertů v oblasti zdokonalování znalostí pracovníků N.R. s ohledem na vývoj moderních rafinérských technologií v ČR	Chemoprojekt	430 000
Zaškolení iráckých expertů v oblasti hydrologie, ochrany životního prostředí, geofyziky, hornické geologie a inženýrské geologie v ČR	GEO test	90 000
Zajištění dopravy Iráčanů žijících v ČR na registraci a volby do Berlína	Člověk v tísni	121 250

Zdroj: MPO, vlastní zpracování.

5 Závěr

Ve druhé kapitole byly rozebrány teorie ekonomického rozvoje, modely ekonomického růstu a rozvojová pomoc a její vliv na rozvojové země. V této kapitole byly ujasněny pojmy jako je rozvojová pomoc, humanitární pomoc, jak se rozvojová pomoc poskytuje a její formy. Byly zde zmíněny také světové organizace, které rozvojovou pomoc poskytují, jako je např. OSN, Světová banka, OECD a jiné.

Ve třetí kapitole byl rozebrán globalizační a mezinárodní obchodu a jejich vliv na rozvojové země. Jsou zde uvedeny teorie, jak mezinárodní obchodu přímo ovlivňuje ekonomický růst rozvojových zemí. V této kapitole je také uvedena rozvojová spolupráce světových organizací s Irákem, kdy největšími poskytovateli Evropská unie a Organizace spojených národů, které svou rozvojovou spolupráci provádějí prostřednictvím jim podřízených institucí a programů.

Čtvrtá kapitola obsahuje již samotnou spolupráci České republiky s Irákem. Česká republika byla zapojena do rozvojové spolupráce s Irákem již za doby Československa a v této pomoci pokračovala i nadále. Po zhroucení totalitního režimu Saddáma Husajna byla ČR zapojena do obnovy Iráku, kdy v době spojenecké invaze poskytovala Iráckým obyvatelům první prostředky v rámci různých programů a výborů (Program World Food Program, výbor UNHCR). V následujících období se ČR aktivně zapojovala to transformace a stabilizace Iráku formou jak humanitární pomoci tak pomoci rozvojové. ČR financovala v Iráku řadu projektů zejména v oblasti hospodářské spolupráce, vzdělání, justice, zdravotnictví, podpory svobodných voleb aj. Irák se stal v letech 2003-2004 největším příjemcem české zahraniční rozvojové pomoci.

Vztahy Československa a Iráku se vyvíjely už za dob studené války. Československo po zařazení k Sovětskému bloku podepsalo s Irákem několik dohod, mezi nejdůležitější patří dohoda o kulturní spolupráci, letecké dopravě, dohody o stálém výboru pro hospodářskou, vědeckou a technickou spolupráci a všeobecná dohoda o hospodářské, vědecké a technické spolupráci, všechny uvedené smlouvy zůstávají v platnosti. Spolupráce ČR a Iráku začala v 60. letech, kdy se ČR začala podílet na výstavbě iráckých infrastruktur, byly poskytovány vojenské materiály a dodávky hmotných statků.

Ke shrnutí rozvojové spolupráce ČR Iráku je možno tuto účast rozdělit do oblastí jako je humanitární pomoc, rekonstrukce země, podpora demokracie, občanské společnosti a vzdělání, školení iráckých expertů v oblasti hospodářství a průmyslu, čeští experti

zapojení do Dočasné koaliční správy (CPA), zapojení Armády ČR, zdravotnictví, průmysl a hospodářství, podpora českých podnikatelů v Iráku. Z výše uvedeného lze usoudit, že ČR se do obnovy Iráku zapojila velmi aktivně.

Prostředky ze státního rozpočtu, které byly poskytnuty na projekty rekonstrukce a obnovy Iráku částečně napomohly i několika českým soukromým společnostem (Chemoprojekt, UNIS Brno, Chepos Engineering, Technoexport a prokop Engineering, Tatra, mars Jevíčko) k získání přímých zakázek v Iráku, tyto firmy realizovaly kontrakty celkem asi za 80 milionů dolarů. Tyto zakázky jsou důkazem úspěchu v realizování pomoci na Iráckou obnovu, na které má velký podíl podpora státu.

V celkovém zhodnocení rozvojové spolupráce ČR s Irákem lze říci, že zapojení České republiky do této spolupráce je přirozeným pokračováním tradičních vztahů, které vznikly mezi zmíněnými zeměmi ještě před existencí samostatné České republiky. Česká republika proto pouze navázala na projekty, které byly dříve realizovány a jež můžeme hodnotit jako velmi pozitivní. Tyto vztahy měli velmi příznivý dopad nejen na Iráckou republiku, ale i na firmy z České republiky, které v Iráku dostaly díky historickým vztahům obou zemí přednost před konkurencí z jiných zemí. Dalším pozitivem je pomoc českých expertů při obnově iráckých institucí, školství, výcviku státních obranných složek, justici, ochraně vodních zdrojů aj. Ministerstvo zahraničních věcí hodnotí tyto formy pomoci jako velmi úspěšné.

V souhrnu hodnocení rozvojové pomoci Iráku se podařilo ČR zanechat viditelné změny, zejména v oblasti budování základů demokracie a obnovy země a ČR se tak zapsala do podvědomí irácké společnosti, která hodnotí českou podporu pozitivně.

Z výše uvedeného je možné vyčíst doporučení, že ČR by v podpoře transformačních a demokratizačních projektů v Iráku měla i nadále pokračovat, stejně tak by měla pokračovat v podpoře českého podnikání v Iráku, které se do budoucna jeví pro českou republiku perspektivně.

Seznam použité literatury

ACEMOGLU, 2009. Daron. *Introduction to modern economic growth*. Princeton: Princeton University Press, ISBN 978-069-1132-921.

ADAMCOVÁ, Lenka a Tereza NĚMEČKOVÁ, et al., 2009 *Rozvojová ekonomika*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, ISBN 978-80-245-1515-1

BRAUN, Joachim, Mark W. ROSEGRANT a M. S. SWAMINATHAN, 2004. *Agriculture, Food Security, Nutrition and the Millennium Development Goals*. [online]. [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <http://www.ifpri.org/sites/default/files/publications/ar03e.pdf>

ČESKÁ EXPORTNÍ BANKA, 2006. *Hvězdy socialistického exportu stále září*. [online]. ČEB [cit. 2013-04-18]. Dostupné z: <http://www.ceb.cz/content/view/332/55/>

ČLOVĚK V TÍSNI, 2011. *Rozvoj: Historický vývoj pojmu rozvoj ve světě*. [online]. Člověk v tísní [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/rozvoj>

EUROPIEN COMMISSION, 2009. *State of Play*. [online]. European commission [cit. 2013-04-11]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europeaid/where/gulf-region/documents/state_of_play_2009_07_en.pdf

EXNEROVÁ, Věra, Zuzana HLAVIČKOVÁ, Petr JELÍNEK, Michal KAPLAN a Jan PLEŠINGER, 2012. *Zahraniční rozvojová spolupráce ČR. Člověk v tísní*. [online]. [cit. 2013-04-11]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/zahranicni-rozvojova-spoluprace-cr>

FELKNEROVÁ, Petra, 2013. *Evropská rozvojová politika*. [online]. [cit. 2013-04-11]. Dostupné z: http://www.rozvojovka.cz/download/pdf/pdfs_265.pdf

HALAXA, Petr, 2013. *Zahraniční pomoc: Zahraniční pomoc ve vztazích vyspělých a rozvojových zemí*. [online]. [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: prg.xf.cz/kniha/kap-Halaxa.doc

HOLMAN, Robert, 1999. *Dějiny ekonomického myšlení*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, ISBN 80-717-9238-1.

MEZINÁRODNÍ MĚNOVÝ FOND, 2013. *Zpráva pro vybrané země a subjekty*. [online]. IMF [cit. 2013-03-05]. Dostupné z:

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2013/01/weodata/weorept.aspx?sy=2000&ey=2013&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&pr1.x=21&pr1.y=19&c=419%2C449%2C453%2C456%2C433%2C439%2C443%2C466%2C474&s=NGDPD%2CNGDPDPC&gpr=0&a=>

INTERNATIONAL MONETARY FUND, 2013. *Report for Selected Countries and Subjects*. IMF. [online]. [cit. 2013-04-11]. Dostupné z:

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2013/01/weodata/weorept.aspx?sy=2000&ey=2013&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&pr1.x=21&pr1.y=19&c=419%2C449%2C453%2C456%2C433%2C439%2C443%2C466%2C474&s=NGDPD%2CNGDPDPC&gpr=0&a=>

FOOTE, Christopher, William BLOCK, Keith CRANE a Simon GRAY, 2004. *Economic Policy an Prospects in Iraq*. [online]. PUBLIC POLICY [cit. 2013-04-18]. Dostupné z: <http://www.bostonfed.org/economic/ppdp/2004/ppdp0401.pdf>

KALINSKÁ, Emílie, et al., 2010. *Mezinárodní obchod v 21. století*. Praha: Grada Publishing, ISBN 978-80-247-3396-8

KHALID, Ahmed, 2011. *Historie a perspektivy rozvoje spolupráce mezi ČR a Irákem*. [online]. [cit. 2013-04-27]. Dostupné z: http://vz.fmv.vse.cz/wp-content/uploads/10_Khalid.pdf

KMET, Petr a Lucie KOČMÁNKOVÁ, 2011. *Czech Republic's Development Co-Operation with Post-Socialist Asia* [online]. [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <http://ideas.repec.org/a/prg/jnlaop/v2011y2011i3id333p29-41.html>

KOTLÁN, Igor, 2001. *Aplikovaná hospodářská politika*. Vyd. 1. Ostrava: Sokrates, ISBN 80-865-7201-3.

MAJEROVÁ, Ingrid, 2008. *Rozvojové ekonomiky*. Vyd. 1. Karviná: Slezská univerzita v Opavě, ISBN 978-807-2484-591.

MEZŘICKÝ, Václav, 2011. *Perspektivy globalizace*. Vyd. 1. Editor Václav Mezřický. Praha: Portál, ISBN 978-807-3678-463.

MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU, 2013a. *Interaktivní exportní profil prioritních zemí: Irák*. [online]. Businessinfo [cit. 2013-04-18]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/interaktivni-exportni-profil-prioritnich-zemi-irak-21359.html#!&chapter=3>

MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU, 2013b. *Irák: Ekonomická charakteristika země*. [online]. Businessinfo [cit. 2013-04-26]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/irak-ekonomicka-charakteristika-zeme-19342.html#sec8>

MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU, 2013c. *Irák: Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR*. [online]. Businessinfo [cit. 2013-04-18]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/irak-obchodni-a-ekonomicka-spoluprace-s-cr-19345.html#sec7>

MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU, 2013d. *Souhrnná teritoriální informace Irák*. BusinessInfo [online]. MPO [cit. 2013-04-18]. Dostupné z: services.czechtrade.cz/pdf/sti/irak-2012-10-05.pdf

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY, 2006. *Zapojení ČR do aktivit OSN*. [online] MZV [cit. 2013-04-11]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/mnohostranna_zrs_cr/osn/index.html

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY, 2013. *Rozvojový program OSN – UNDP*. [online]. MZV [cit. 2013-04-11]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/mnohostranna_zrs_cr/osn/undp_rozvojovy_program_osn.html

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY, 2013. *Světový potravinový program – WFP*. [online]. MZV [cit. 2013-04-11]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/mnohostranna_zrs_cr/osn/svetovy_potraviny_program_wfp.html

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY: *Evropská unie*. [online]. MZV [cit. 2013-4-11]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/mnohostranna_zrs_cr/eu/index.html

OECD, 2012. *Statistics on resource flows to developing countries: Official development finance to developing countries*. [online]. OECD [cit. 2013-03-20]. Dostupné z:

<http://www.oecd.org/development/stats/statisticsonresourceflowstodevelopingcountries.htm>

PIPEK, Josef, et al., 1996. *Mezinárodní obchod*. 2. Vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, ISBN 80-7079-595-6

STOJANOV, Robert, 2012. *Rozvojové cíle tisíciletí*. [online]. [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/rozvojove-cile-tisicileti>

ŠŤASTNÝ, Dan, 2004. *Mezinárodní obchod: Teorie a politika*. Praha: Oeconomica, ISBN 80-245-0805-2

THE WORLD BANK, 2013. *HDP na obyvatele (aktuální US \$)*. [online]. THE WORLD BANK [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP>. CD

UNIDO, 2011. *IRAQ: Rehabilitation of the Date Palm Sector*. [online]. UNIDO [cit. 2013-04-11]. Dostupné z: http://www.unido.org/fileadmin/user_media/About_UNIDO/Evaluation/Project_reports/Iraq%20dates%20evaluation%20report%20final_120214.pdf

VARADZIN, František, 2004. *Ekonomický rozvoj a růst*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, ISBN 80-864-1961-4

Seznam zkratek

AIDS – syndrom získaného imunodeficitu
AKP – země Afriky, Karibiku a Pacifiku
AKT – africké, karibské a tichomořské státy
CERF – Central Emergency Response Fund
CPA – Certified Public Accountant
ES – Evropské společenství
EU – Evropská unie
FAO – Food and Agriculture Organization of the United Nations
GDI – Gardner Denver inc
GEM – Gender Empowerment Measure
HDI – Human Development Index
HDP – hrubý domácí produkt
HIV – virus lidské imunitní nedostatečnosti
HNP – Hrubý národní produkt
HPI – Human Poverty Index
IGC – International Genomics Consortium
IMF – Mezinárodní měnový fond
IRFFI – International Reconstruction Fund Facility for Iraq
ODA – Oficiální rozvojová pomoc
OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci
OCHA - Office for the Coordination of Humanitarian Affairs
OSN – Organizace spojených národů
UNAIDS - United Nations Programme on HIV/AIDS
UNDP – United Nations Development Programme
UNDP – Rozvojový program Organizace spojených národů
UNEP – United Nations Environment Programme
UNFA - Uganda National Farmers Association
UNHCR – United Nations Commissioner for Human Rights
UNICEF – Mezinárodní dětský fond neodkladné pomoci
UNIDO – United Nations Industrial Development Organization
UNOPS – United Nations Office for Project Services

UNRWA – United Nations Relief and Works Agency for palestine refugees in the Nera
east

UNV – United Nations Volunteers

USD – americký dolar

WFP – World Food Programme

WHO – World Health Organization

Seznam obrázků, grafů, tabulek

<i>Tab. č. 3.1 Ekonomické ukazatele</i>	29
<i>Tab. č. 3.2 Oficiální rozvojová pomoc (ODA) čerpaná Irákem</i>	29
<i>Tab. č. 3.3 Hrubý domácí produkt ve srovnání se zeměmi Arabského poloostrova</i>	31
<i>Tab. č. 3.4 Podpora Evropského společenství Iráku v letech 2003-2008 (V mil. Eur)</i>	35
<i>Tab. č. 4.1 Prostředky na rozvojovou spolupráci s Irákem čerpané ministerstvy ČR (v mil. Kč)</i>	488
<i>Tab. č. 4.2 Čerpání z rezervního fondu v tis. Kč.</i>	499
<i>Tab. č. 4.3 Investice českých organizací v Iráku</i>	50
<i>Tab. č. 4.4: Investice českých organizací v Iráku</i>	51
<i>Graf 3.1 Rozdělení podpory ES podle kategorií</i>	35

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že:

– jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;

– beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB – TUO) má právo nevýdělečné, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);

– souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB – TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB – TUO;

– bylo sjednáno, že s VŠB – TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;

– bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití, mohu jen se souhlasem VŠB – TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB – TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 10.5.2013

Hana Ondrúšová

Seznam příloh

Příloha 1: Stručný přehled vybraných programů OSN pro rozvojovou spolupráci

Příloha 2: Indexy vybraných regionů Iráku